

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยในบทที่ 3 ผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยใน 3 แห่ง คือ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อค้นพบที่ได้มาจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ

ตอนที่ 2 การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ

ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ

การศึกษาประเด็นนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ ผู้ศึกษากำหนดนิยามศัพท์ไว้ว่า การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ หมายถึง การปฏิบัติการของเทศบาล 3 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ในด้านการจัดการตามนโยบายผู้สูงอายุที่กำหนดเป็นแผนงานจากระดับชาติจนถึงระดับปฏิบัติโดยตรงกับผู้สูงอายุ

จากนิยามศัพท์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้การศึกษาวิจัยในประเด็นการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาตินี้สามารถแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

- 1) นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติ
- 2) นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับท้องถิ่น

ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1) นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติ

การกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุของระดับชาติมีที่มาหลายแหล่ง ดังนี้

(1) นโยบายเฉพาะที่ออกโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐมนตรี

ประกอบด้วย

(1.1) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

(1.2) รัฐบาล (รัฐมนตรี)

(2) นโยบายระดับชาติ ประกอบด้วย

(2.1) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

(2.2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

(2.3) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 12

(2.4) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

(3) แผนระดับกระทรวง

ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

(1) นโยบายเฉพาะที่ออกโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐมนตรี

ประกอบด้วย

(1.1) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ยุทธศาสตร์หลักที่ คสช. ยึดถือเป็นแนวทาง มีดังต่อไปนี้

- ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

- ยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งภาคการเกษตร ความมั่นคงของอาหารและ

พลังงาน

- ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและ

ยั่งยืน

- ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทาง

เศรษฐกิจและสังคม

- ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- ยุทธศาสตร์ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โครงสร้าง การบริหารงานของ

รัฐวิสาหกิจให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ในการใช้บริการอย่างแท้จริง

- ยุทธศาสตร์ในเรื่องการปรับปรุงระบบโทรคมนาคม เทคโนโลยีของชาติให้
เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคตให้ทัดเทียมอาเซียน และประชาคมโลก

- ยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชันอย่างยั่งยืน
รวมทั้ง การปรับปรุงเงินช่วยเหลือค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ สำหรับผู้สูงอายุ
เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้สูงอายุ
คสช.อนุมัติให้ปรับเงินเพิ่มเงินบำนาญขั้นต่ำให้ได้รับ ไม่น้อยกว่าเดือนละ 9,000 บาท

หากพิจารณาเนื้อหาของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ นั้น จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์
การสร้างความเป็นธรรมในสังคมซึ่งเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ
โดยมีสาระสำคัญคือการพัฒนาประเทศให้สมดุลและยั่งยืนได้สังคมไทยจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาที่
สอดคล้องและต่อเนื่องจากการสร้างคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ และรู้เท่าทันการ
เปลี่ยนแปลง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมที่สมดุลและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้
คนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตพื้นฐานสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนใน
สังคมไทย ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและ โครงสร้าง
พื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค และมี
เป้าหมายในการลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้
เศรษฐกิจฐานรากและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชน โดยเฉพาะในเรื่อง
ของความเหลื่อมล้ำด้านรายได้หรือการกระจายรายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากสวัสดิการภาครัฐทำให้ช่องว่าง
ความเหลื่อมล้ำระหว่างประชากรลดลง เช่น กรณีของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ นอกจากจะเป็นการได้รับความ
คุ้มครองจากภาครัฐแล้ว ยังทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ในการเลี้ยงชีพได้อีกด้วย เป็นต้น

(1.2) รัฐบาล (รัฐมนตรี)

มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์
จันทร์โอชา) (สุภาวดี เลิศสถิตย์, 2561, หน้า 2) นายกรัฐมนตรีได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคม
ผู้สูงอายุโดยได้กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการต่าง ๆ โดยเฉพาะมาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ
ได้แก่

- การจ้างงานผู้สูงอายุ ให้นายจ้างนำรายจ่ายประเภทเงินเดือนและค่าจ้างสำหรับการ
การจ้างบุคลากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) มาหักค่าใช้จ่ายได้ 2 เท่า สำหรับในกรณีอัตราค่าจ้าง
ไม่เกิน 15,000 บาทต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้ นายจ้างสามารถขอใช้สิทธิได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวน
ลูกจ้างทั้งหมด โดยร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ในขั้นตอนทูลเกล้าฯ เพื่อให้มีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย

- การสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Senior Complex) กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินโครงการสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ราชพัสดุ

จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ จังหวัดชลบุรี นครนายก เชียงราย และเชียงใหม่ โดยกำหนดอัตราค่าเช่า และค่าธรรมเนียมในอัตราเดียวกันกับโครงการธนาคารประชารัฐ ยกเว้นพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ และให้การเคหะแห่งชาติธนาคารอาคารสงเคราะห์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อสร้างที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยให้นำหลักการของโครงการบ้านมั่นคงและบ้านประชารัฐมาใช้ทั้งนี้ ให้นำครุฑที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดาที่สูงอายุได้รับสิทธิในการจองโครงการที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงสิทธิในการสนับสนุนสินเชื่อเป็นลำดับแรกก่อน

- สินเชื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ (Reverse Mortgage) ให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐนำร่องพิจารณาดำเนินการตามมาตรการสินเชื่อ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สามารถนำที่อยู่อาศัยที่ตนมีกรรมสิทธิ์และปลอดภาระหนี้ มาเปลี่ยนเป็นรายได้ในการค้าร่างชีพเป็นรายเดือนได้

- การออมภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

- การบูรณาการระบบบำเหน็จบำนาญให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติและกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ

- การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการเพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนที่เหมาะสม

หากพิจารณาเนื่อหารัฐบาล (รัฐมนตรี) เกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรับมือการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของไทย จึงเน้นเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์ผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2551 มี 50 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2564 จะมี 40 เปอร์เซ็นต์ และปี พ.ศ. 2574 จะมี 30 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือว่าอันตรายสูงสุด ดังนั้น การที่รัฐบาลกำหนดมาตรการเพื่อรองรับ ซึ่งประกอบด้วย (1) การจ้างงานผู้สูงอายุ โดยลดภาษีให้กับภาคเอกชนในการจ้างงานผู้สูงอายุ (2) สร้างที่พักให้แก่ผู้สูงอายุ โดยใช้ที่ราชพัสดุทำบ้านประชารัฐ อีกทั้งห้างร้านใดที่ต้องการสร้างบ้านผู้สูงอายุจะได้รับสิทธิพิเศษ (3) ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60-80 ปี ที่มีที่ดินให้นำมาจำนองกับธนาคารได้ วงเงินไม่เกิน 10 ล้านบาท ซึ่งธนาคารจะจ่ายเงินเป็นรายเดือนให้ทุกเดือนเมื่อเสียชีวิตที่ดินดังกล่าวจะตกเป็นของธนาคาร หรือลูกหลานสามารถนำมาไถ่คืนได้ในอัตราดอกเบี้ยพิเศษ และ (4) กำหนดกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ (กบข.) เป็นกองทุนที่ทุกภาคบังคับส่งเสริมให้คนทำงานได้ออมเงินไว้ใช้ภายหลังเกษียณอายุ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกองทุนฯ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ภาครัฐ

(2) นโยบายระดับชาติ

(2.1) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เป็นภาพฝันของแผนพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือตามคติพจน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีระยะเวลาบังคับับนานถึง 20 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2579 ซึ่งแบ่งยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมผู้สูงอายุ มี 2 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

แนวทางและประเด็นในการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย

- การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการร่วมระหว่างครอบครัว ศาสนา การศึกษา และสื่อ ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต

- การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า

- การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ การเรียนนันทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- การพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศอย่างเป็นระบบ การสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนให้เอื้อต่อ กลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษในการสร้างสรรค์งานบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรม

- การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างการจัดการสุขภาวะในทุกรูปแบบที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง

พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี และมี “ทักษะด้านสุขภาพ” ที่เหมาะสม

- การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการสร้างความรู้ในการวางแผนชีวิตและการสร้างครอบครัว การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

แนวทางและประเด็นในการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย

- การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนทุกกลุ่มในสังคม ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการมีหลักประกันทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการพัฒนา ศักยภาพ และมีการกระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถเข้าถึงอย่างเป็นธรรม

- การสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ครอบคลุมคนทุกกลุ่มในสังคมตามสิทธิ และกลุ่มคนที่แตกต่างกันสามารถได้ประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาค

- การเสริมสร้างพลังทางสังคม ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

- การสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ในประเด็นนี้ได้มุ่งเน้นการสร้างการยอมรับความแตกต่างในสังคม มีเครือข่ายทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อใจ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

หากพิจารณาเนื้อหาของแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4 จะเห็นได้ว่า ทั้ง 2 ยุทธศาสตร์นั้นเป็นแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาให้หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับสังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุ และเป็นสังคมหนึ่งที่กำลังเพิ่มขึ้นในสังคมไทย โดยกรอบและแนวทางในการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุนั้น ยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการพัฒนาให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาพคนตลอดช่วงชีวิตควบคู่ไปกับการปฏิรูปที่สำคัญในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีในวิถีการดำเนินชีวิตและจิตสำนึก

ร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้วางกรอบและแนวทางในการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจายโอกาสในการพัฒนาและสร้างความ มั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับสังคมผู้สูงอายุ ในปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่า สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นครอบครัวใหญ่ จากเดิมที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก หลาน อาศัยในบ้านหลังใหญ่ หรือในพื้นที่เดียวกันและมีบ้านปลูกอยู่ใน พื้นที่ดังกล่าวนั้น แต่ด้วยสังคมที่มีเปลี่ยนแปลงและต้องการความคล่องตัวเพื่อตอบโจทก์ของสังคม เมืองหรือสังคมที่ต้องมีการรวดเร็ว สะดวก และประหยัดเวลา ทำให้ในยุคต่อมาครอบครัวจึง ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และอาศัยอยู่ในคอนโดหรือบ้านเดี่ยวที่มีพื้นที่ไม่กว้างเท่าใดนัก เมื่อถึงวัน สำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ จึงไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุนั้นเป็นครั้งคราว และให้ค่าใช้จ่าย ในช่วงที่ได้มีการไปเยี่ยมเยียนนั้น ทำให้ผู้สูงอายุมิรายได้ในช่วงที่ลูก หลาน มาเยี่ยมเยียน จึงทำให้ รายได้ที่ได้รับมาในบางรายพบว่าไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่ตนต้องมีมากขึ้น กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในการกั ษาพยาบาล เป็นต้น ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของแผนยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี ยุทธศาสตร์ที่ 3 และยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้หน่วยงาน ภาครัฐทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับสังคมผู้สูงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังแนวคิดภายใน ครอบครัวไปจนถึงการพัฒนาและปรับเปลี่ยนสังคมให้เปิดโอกาสรองรับผู้สูงอายุมากขึ้น

(2.2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนหนึ่งที่สำคัญงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และ ทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ซึ่งโครงสร้างเบื้องต้นของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กรอบหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

ส่วนที่ 2 การประเมินสถานะของประเทศ

ส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายในภาพรวม

ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ส่วนที่ 5 การขับเคลื่อนและติดตามการประเมินผลแผนพัฒนา

สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ภาพรวมการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ข้อ 2. สภาพแวดล้อมการพัฒนาและประเด็นการพัฒนาสำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ระบุไว้ในข้อ 2.2.3 การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างประชากรสังคมสูงวัยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และเกิดการขาดแคลนแรงงานผลิตภาพแรงงานต่ำคุณภาพคนยังมีปัญหาในทุกช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงกันตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัยในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ แรงงานมีปัญหาทั้งในเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน และผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพ โดยที่จำนวนไม่น้อยต้องพึ่งพิงผู้อื่นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ดังนั้น จุดเน้นการพัฒนาคนที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีดังนี้

- การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

- การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม คนไทยในทุกช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาพะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม

- การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นพัฒนาทักษะการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน วัยแรงงานเน้นการสร้างความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดงานทั้งทักษะขั้นพื้นฐาน ทักษะเฉพาะในวิชาชีพ ทักษะการเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ ทักษะการประกอบอาชีพอิสระ วัยสูงอายุเน้นพัฒนาทักษะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์

- การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตอย่างสำคัญ

- การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก ปรับระบบการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และพัฒนาระบบทวิภาคีหรือสหกิจศึกษาให้เอื้อต่อการเตรียมคนที่มีทักษะให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

- การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดี เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพ และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนารูปแบบการออกกำลังกายและโภชนาการที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย การใช้มาตรการทางกฎหมายและภาษีในการควบคุมและส่งเสริมอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ การสร้างกลไกในการจัดทำนโยบายสาธารณะที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่จะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี

ในข้อ 2.2.4 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วง 5 ปี ต่อจากนี้ไปยังคงมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่อง การเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้ นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

- การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้การพัฒนากระบวนการประกันภัยพืชผล การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

- การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ 40 รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดย่อมวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึง

เงินทุนเพื่อสร้างอาชีพและการสนับสนุนการเข้าถึง ปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

- การกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรให้มีการกระจายตัวอย่างเป็นธรรม สร้างปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

- การสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมในการสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเพื่อยกระดับทักษะของคนในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงการมีสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่

หากพิจารณาเนื้อหาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเห็นได้ว่าเนื่องจากประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน โดยเฉพาะในกรณีของผู้สูงอายุนั้นจะเห็นได้ว่า เป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ต้องการให้มีการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญา และให้มีการศึกษาเรียนรู้ทั้งในทางตำราและนอกตำรา (เช่น ประสบการณ์การทำงาน การเรียนรู้วิถีปฏิบัติ เป็นต้น) เพื่อให้ทุกช่วงวัยมีความรู้และความสามารถอันนำไปสู่การใช้ประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ และยังมีแผนในการพัฒนาในเรื่องการเปิดโอกาสทางด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และสามารถนำรายได้นั้นเป็นค่าใช้จ่ายของตน อันไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ลูกหลาน และสามารถนำรายได้นั้นไปใช้ในการรักษาสุขภาพ ทั้งที่มีโรคประจำตัวหรือการตรวจสุขภาพประจำปี ซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น และไม่เป็นที่ภาระแก่ลูกหลาน นอกจากนี้ยังมีแผนงานในการปลูกฝังให้ลูกหลานดูแลและเอาใจใส่ผู้สูงอายุเหมือนดังเช่นอดีต แม้ว่าจะไปทำงานไกลถิ่นฐานบ้านเกิดก็ตาม ลูกหลานก็จะกลับมาดูแลผู้สูงวัย อันทำให้มีสังคมที่น่าอยู่ ทุกคนช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้นหรือเพศหรือวัย แต่ทุกคนเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งในเรื่องของการประกอบอาชีพ การหารายได้ การใช้ชีวิตในสังคม

(2.3) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2

ปรัชญา

สังคม

- การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่

- ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มี

ส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

- ผู้สูงอายุมีสักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพ

ที่สมเหตุสมผล และสมวัย

- ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้

ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ แต่ก็เพียง

บางช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้น

วิสัยทัศน์

“ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดยประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่นมีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง) ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ใน ชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพรัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบบริการ

วัตถุประสงค์

- เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มี

ประโยชน์ต่อสังคม

- เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการ

เตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

- เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมี

หลักประกัน

- เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมใน

ภารกิจด้านผู้สูงอายุ

- เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาคประชาชน ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน

ยุทธศาสตร์ของแผน

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) จัดแบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก

- มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของ

ผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก

- มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น
- มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
- มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
- มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
- มาตรการ ส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
- มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

4 มาตรการหลัก

- มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
- มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ
- มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
- มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก

- มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ
- มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก

- มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

- มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างเหมาะสม

- มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

- มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

หากพิจารณาเนื้อหาของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 จะเห็นได้ว่าแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 มีการกำหนดและวางนโยบายที่สำคัญคือ การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุอันจะทำให้เกิดความมั่นคงในวัยดังกล่าว เพราะในวัยสูงอายุนั้น โรคร้ายต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นซึ่งเป็นปกติของช่วงวัย เช่น ความดัน เบาหวาน ไต เป็นต้น หากวัยดังกล่าวไม่มีหลักประกันในเรื่องของสุขภาพด้วยแล้ว ย่อมอาจส่งผลกระทบต่อครอบครัว หากเป็นผู้สูงวัยนั้น ไม่มีครอบครัวหรือลูกหลานคอยดูแล การได้รับการรักษาพยาบาลย่อมไม่ดีเท่าที่ควร บางรายก็ปล่อยปะละเลยสุขภาพของตนเอง ทำให้ร่างกายเริ่มแยลงและร้ายแรงถึงขั้นเสียชีวิต หรือบางรายแม้ว่าจะมีลูกหลาน ค่าใช้จ่ายดังกล่าวก็ตกเป็นภาระของลูกหลาน ทำให้มีการกู้หนี้ยืมสิน เกิดสภาวะการเงินขัดข้องภายในครอบครัว ฉะนั้น ในเรื่องของหลักประกันนี้จึงมีความสำคัญยิ่งที่แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ และยังมีเรื่องของการสร้างคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ เช่น ทำกิจกรรมหรือช่วยงานสังคมได้เสมือนวัยอื่น ๆ เพื่อจะได้ไม่รู้สึกว่าตนเองด้อยคุณค่า หรือไม่มีศักยภาพ กลายเป็นโรคซึมเศร้าไม่อยากพบเจอผู้คน ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวและนำมาสู่ปัญหาสังคมทั้งในทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น นอกจากนี้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ยังให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม แต่ก็ป็นวัยที่ต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือ ทั้งในเรื่องของรายได้ เงินออม สุขภาพ เป็นต้น จึงเป็นแผนงานหนึ่งที่แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้กำหนดไว้

(2.4) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.)

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 4 กำหนดให้มีองค์กรผู้รับผิดชอบงานด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กผส.” ประกอบด้วย

- (1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ
 - (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
 - (3) ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง
 - (4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง
 - (5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำนวนไม่เกินห้าคน
 - (6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้อำนวยการสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้ช่วยเลขานุการ
- การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรเอกชนตาม (5) ให้แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งองค์กรเอกชนได้เลือกกันเอง และการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งไม่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เว้นแต่เป็นผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกและการพ้นจากตำแหน่งของผู้แทนองค์กร เอกชนให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ โดยให้กรรมการตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) ดำเนินการสรรหาและพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการตาม (6) นอกจากนั้นกฎหมายฉบับดังกล่าวยังกำหนดให้ กพส. ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 9)

(1) กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

(2) กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักตาม (1) ตลอดจนประสานงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักดังกล่าว

(3) พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ

(4) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 20 (1)

(5) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุตามมาตรา 20 (2)

(6) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนตามมาตรา 20 (3)

(7) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 21

(8) กำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(9) เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ

(10) เสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(11) พิจารณาเรื่องอื่นใดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

หากพิจารณาเนื้อหาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า กพส. เป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่หลักในการกำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ

โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เช่น นโยบายเกี่ยวกับการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย เป็นต้น ซึ่งการส่งเสริมและสนับสนุนนั้นจะเป็นการให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพบทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการมีหน่วยงานหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องดูแลและคอยพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลดังกล่าว

(3) แผนระดับกระทรวง ประกอบด้วย

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ) มีภารกิจในการสนับสนุนการจัดการเชิงโครงสร้างระดับจังหวัดและระดับอำเภอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนและพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและถ่ายโอนอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเพื่อเอื้อต่อการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ

หากพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุของกระทรวงมหาดไทยนั้น จะเห็นได้ว่ากระทรวงมหาดไทยเน้นในเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยให้แต่ท้องถิ่นทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต เน้นในเรื่องการศึกษาด้านอาชีพ การอบรมให้ความรู้ในเรื่องการประกอบอาชีพ สุขภาพ การปรับตัวเข้ากับสังคม หรือการดูแลตัวเองและผู้อื่น ตลอดจนยังให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามผลการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

2) นโยบายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับท้องถิ่น

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย (1) นโยบายของเทศบาลนครรังสิต (2) นโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี และ (3) นโยบายของเทศบาลตำบลระแหง ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

(1) นโยบายของเทศบาลนครรังสิต

คำแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลนครรังสิต โดย นายธีรวุฒิ กลิ่นกุสม นายเทศมนตรี นครรังสิต เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2554 กำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุไว้ในข้อ 3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต ข้อ 3.3 ด้านสวัสดิการสังคม ใน (1) จัดให้มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกำหนดนโยบายที่ถือเป็นวาระสำคัญและเร่งด่วน ในข้อ 5. คือ การจัดระบบบริการสาธารณสุข เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีพันธกิจ ดังนี้

- การพัฒนานครรังสิตให้เป็นเมืองน่าอยู่
- การส่งเสริมการศึกษาพัฒนาสาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน
- การส่งเสริมภาคเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน
- การปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินและพัฒนาระบบผังเมือง
- การสร้างระบบการคมนาคมที่ดีและมีการปรับระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเพียงพอ
- การสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โปร่งใส และตรวจสอบได้

หากพิจารณาเนื้อหาของนโยบายของเทศบาลนครรังสิตในส่วนที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้น พบว่า เทศบาลนครรังสิตเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาในเรื่องของความเป็นอยู่ให้เป็นเมืองที่มีความน่าอยู่และปลอดภัย สังคมมีความปลอดภัยปราศจากยาเสพติด การโจรกรรม หรือในเรื่องอื่น ๆ อันเป็นการทำให้สังคมเสื่อมโทรม เช่น ขยะมูลฝอย น้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น และยังเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างความสามัคคีให้ประชาชนยอมรับในสถานะของกันและกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น เพศ วัย แต่ทุกคนต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนเห็นคุณค่าของอีกฝ่าย นอกจากนั้นยังส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพ เช่น ให้มีการอบรม สอนวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนาต่อยอดเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ให้สามารถเลี้ยงตนได้

(2) นโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี

วิสัยทัศน์การพัฒนา เทศบาลเมืองปทุมธานี คือ “ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตอบอุ่น ชุมชนประกอบอาชีพมั่นคง ซื่อตรงบริหารจัดการภาครัฐ เคร่งครัดคุณภาพการบริการ มีระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

- การพัฒนาและบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน
- การพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพ
- การพัฒนาการบำรุงรักษาและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- การพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ
- การพัฒนาการส่งเสริมพัฒนาการเศรษฐกิจ
- การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

หากพิจารณาเนื้อหาของนโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานีในส่วนที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ นั้นพบว่า เทศบาลเมืองปทุมธานีได้มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่การส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ และกระตุ้นให้เทศบาลเมืองปทุมธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิด การหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวอันทำให้เกิดรายได้ และอาชีพที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวตามมา เช่น อาชีพค้าขาย ขายของที่ระลึก นวดแผนโบราณ หรือมัคคุเทศก์ เป็นต้น โดยแต่ละอาชีพนั้นจะไม่มี การจำกัดในเรื่องคุณสมบัติหรือเพศหรือวัยแต่อย่างใด นั้นหมายความว่าทุกช่วงวัยสามารถประกอบ อาชีพที่มีในพื้นที่ได้ นอกจากนั้นสังคมต้องให้ความช่วยเหลือกันและร่วมมือกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน และกัน และให้มีความเอื้อเพื่อแก่กัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อาจต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อให้ สังคมมีความน่าอยู่ นอกจากนั้นยังได้มีการจัดอบรมและเสริมสร้างความรู้ให้แก่ประชาชนในเทศบาล เมืองปทุมธานี เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกฝังให้ลูกหลานกลับมาเยี่ยมบ้านเกิด กลับมาดูแลเอาใจใส่ ผู้สูงอายุ คอยพาผู้สูงอายุไปตรวจสุขภาพ เป็นต้น อันทำให้เทศบาลเมืองปทุมธานีเป็นเมืองน่าอยู่และ เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวตลอดไป

(3) นโยบายของเทศบาลตำบลระแหง

วิสัยทัศน์การพัฒนา เทศบาลตำบลระแหง คือ “โปร่งใส ซื่อสัตย์ ตรวจสอบได้ ส่งเสริมทุกด้าน เพื่อการพัฒนา” โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนี้

- ด้านการเมืองและการบริหารเทศบาล
- ด้านการพัฒนาสังคม
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
- ด้านสาธารณสุข
- ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หากพิจารณาเนื้อหาของนโยบายของเทศบาลตำบลระแหงพบว่า เทศบาลเน้นให้ ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากการพัฒนาสังคมให้มีความน่าอยู่ การกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการ พัฒนาและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดรายได้และการจ้างงาน ซึ่งจะให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมี รายได้สามารถเลี้ยงตนเองได้ นอกจากนั้นยังได้เน้นในเรื่องการให้การศึกษา เพิ่มความรู้และฝึกทักษะ ให้แต่ละช่วงวัยมีประสบการณ์ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เว้นแต่ผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกัน และยังเน้นเรื่องสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพ ทำบ้านเรือนให้สะอาดถูกหลัก อนามัย เพื่อจะได้ไม่เป็นที่มาของโรคต่าง ๆ อันจะเป็นพาหะมาสู่ร่างกายก่อให้เกิดโรคร้าย เป็นต้น

จากนโยบายทั้ง 3 เทศบาลนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ทั้ง 3 เทศบาลได้นำนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น จึงทำให้ได้มาซึ่งนโยบายระดับท้องถิ่น อันประกอบด้วย (1) นโยบายของเทศบาลนครรังสิต (2) นโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี และ (3) นโยบายของเทศบาลตำบลระแหง เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนงานอันนำไปสู่การปฏิบัติ จากแนวทางในการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุทั้งของระดับชาติและระดับท้องถิ่นนั้นพบว่านโยบายดังกล่าวได้มุ่งเน้นการพัฒนาาระบบและกลไกการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างมีบูรณาการและมีประสิทธิภาพ เช่น ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้มีการกำหนดแผนงานในยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้มีการมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงอายุ โดยเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ และเน้นการให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของความรู้ ทักษะ ตลอดจนความเข้าใจในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะในวัยผู้สูงอายุนั้น ได้มีการกำหนดให้วัยดังกล่าวพยายามหางาน รายได้ และมีการวางแผนรายได้และรายจ่ายทั้งในส่วนของการดำรงชีพและสุขภาพ นอกจากนี้แม้ว่าในวัยผู้สูงอายุบางรายแม้ว่าจะไม่ได้มีการวางแผนในเรื่องของรายได้ รายจ่าย แผนสุขภาพมา แผนงานดังกล่าวก็ยังวางแผนงานให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตัวเองด้วยการหารายได้จากความสามารถที่ตนเองมีอยู่ ดังจะเห็นได้จากมีหลายบริษัทที่เริ่มจ้างงานผู้สูงอายุเข้าทำงาน (ร้านหนังสือซีเอ็ด บิ๊กเซ็นเตอร์) โดยคุณสมบัติในการเข้าทำงานไม่ได้คำนึงถึงวัยแต่พิจารณาจากความสามารถและความตั้งใจของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ นอกจากนี้แล้วทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นระดับกลางหรือระดับท้องถิ่นต่างก็ร่วมมือกันเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ เช่น ได้มีการกำหนดกรอบนโยบายเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุให้แต่ละท้องถิ่นจะต้องดำเนินการว่า (1) ผู้สูงอายุต้องมีการคิดดี โดยมองตนเองมีคุณค่า ไม่ควรมองตนเองเป็นภาระของลูกและหลาน เพราะการคิดว่าตนเองมีคุณค่านั้นจะทำให้ผู้สูงอายุนั้นมีกำลังใจและมองเห็นถึงความสามารถของตน อันนำไปสู่การทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ (2) ผู้สูงอายุต้องมีปัญญาดี เพราะในยุคปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีหลายตัวเข้ามาแทนมนุษย์ นอกจากนั้นยังเข้ามาช่วยมนุษย์คิดและจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ด้วย ทำให้ผู้สูงอายุแต่เดิมที่ไม่เคยเข้าใจเทคโนโลยีจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมาเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อให้สามารถพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เช่น โครงการ “Sharing with Library” ของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ที่เปิดโอกาสให้เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (3) ผู้สูงอายุต้องมีสุขภาพดี เพราะในปัจจุบันเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุย่อมเสี่ยงเป็นโรคต่าง ๆ ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นโรคเบาหวาน ความดัน ไขข้อเข่าเสื่อม หรืออื่น ๆ การเตรียมความพร้อมในเรื่องดังกล่าวนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งอาจจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยทำงานโดยเก็บเงินออมไว้ใช้ในยามเกษียณ (4) การมีสังคมที่ดี เพราะแต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมที่ลูกหลานต้องทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ แต่ในปัจจุบันด้วยสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ลูกหลานต้องออกไป

ทำงาน ใช้ชีวิตในเมืองหลวง ทำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุลดลง บางรายพบว่าลูกหลานไม่ได้ดูแล ปล่อยปะละเลย ซึ่งในประเด็นนี้สิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือ สังคมควรมีการปลูกฝังให้ลูกหลานเห็น ความสำคัญของญาติผู้ใหญ่ (ผู้สูงอายุ) เมื่อญาติผู้ใหญ่ถึงวัยสูงอายุแล้ว ลูกหลานควรทำหน้าที่ในการ ดูแลผู้สูงอายุทั้งในเรื่องสภาพจิตใจ รายได้ และสุขภาพ เป็นต้น

ในตอนที่ 1 เรื่องการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคม ผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาตินั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารของหน่วยงานด้านการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ รองรับสังคมผู้สูงอายุ ได้ให้ความเห็นว่า เนื่องจากนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับท้องถิ่นต้องการมีการ พัฒนาที่ยั่งยืนด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งประกอบด้วยปรับปรุงทัศนียภาพเมืองให้ร่มรื่นและน่าอยู่ การเผยแพร่ความรู้และพัฒนาการบริการด้านสาธารณสุขให้ประชาชนได้ทั่วถึง ป้องกันและแก้ไข ปัญหาياهเสพติกรรมทั้งสร้างความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน พัฒนาการศึกษาให้เยาวชนในพื้นที่ อย่างทั่วถึง และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม โดยนโยบาย ดังกล่าวมีแนวทางการบริหารนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามแนวทางนโยบายระดับชาติ

จากความเห็นประชากรสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารนโยบายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาตินั้น นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับท้องถิ่น ได้นำแนวนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมาใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดกรอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ อันจะเป็นการป้องกันและไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต เช่น การจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้น และ โรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้ง พัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาถึงการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ สังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติและระดับองค์กรนั้น สรุปเป็นตาราง เปรียบเทียบความแตกต่างได้ตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับองค์กร และระดับท้องถิ่น

ประเด็นเปรียบเทียบ	นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติ	เทศบาลนครรังสิต	เทศบาลเมืองปทุมธานี	เทศบาลตำบลระแหง
1. การเผยแพร่และพัฒนาความรู้	✓	✓	✓	✓
2. การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมให้เห็นคุณค่าผู้สูงอายุ	✓	✓	✓	✓
3. การสร้างโอกาสทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ (ให้มีอาชีพและรายได้)	✓	✓	✓	✓
4. ส่งเสริมการดูแลสุขภาพสุขภาพอนามัย	✓	✓	✓	✓
5. การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	✓	✓	✓	✓
6. เบียดังชีพ	✓	✓	✓	✓
7. การประกอบอาชีพ	✓	✓	✓	✓
8. กองทุนระบบการดูแลระยะยาว	✓	✓	✓	✓
9. หลักประกันสุขภาพ	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 4.1 เป็นการอธิบายถึงการเปรียบเทียบนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติ ระดับองค์กร และระดับท้องถิ่น (เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง) ซึ่งมีทั้งหมด 9 ประเด็น คือ 1) การเผยแพร่และพัฒนาความรู้ 2) การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมให้เห็นคุณค่าผู้สูงอายุ 3) การสร้างโอกาสทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ (ให้มีอาชีพและรายได้) 4) ส่งเสริมการดูแลสุขภาพสุขภาพอนามัย 5) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 6) เบียดังชีพ 7) การประกอบอาชีพ 8) กองทุนระบบการดูแลระยะยาว 9) หลักประกันสุขภาพ จาก 9 ประเด็นดังกล่าวนี้พบว่ามีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ

ผู้สูงอายุทั้งในระดับชาติ และระดับองค์กร ได้มีการระบุและกำหนดเป็นนโยบายสำหรับผู้สูงอายุไว้ในทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ นโยบายระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายส่วนที่ 1 ได้แก่ (1) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (2) รัฐบาล (รัฐมนตรี) (3) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ นโยบายส่วนที่ 2 ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (3) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายส่วนที่ 3 ได้แก่ แผนระดับกระทรวง ได้กำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับสังคมผู้สูงอายุ โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝังแนวคิดภายในครอบครัวไปจนถึงการพัฒนาและปรับเปลี่ยนสังคมที่เปิดโอกาสรองรับผู้สูงอายุมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ เสริมสร้างสติปัญญา และให้มีการศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาในเรื่องการเปิดโอกาสทางด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างรายได้ ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น ไม่เป็นภาระแก่ลูกหลาน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดและวางนโยบายเกี่ยวกับการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุอันจะทำให้เกิดความมั่นคง และยังมีเรื่องของการสร้างคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุ ให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้

เมื่อพิจารณา นโยบายที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น (เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง) พบว่า ได้นำนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุระดับชาติมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่น จึงทำให้ได้มาซึ่งนโยบายระดับท้องถิ่น อันประกอบด้วย (1) นโยบายของเทศบาลนครรังสิตให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาในเรื่องของความเป็นอยู่ให้เป็นที่มีความน่าอยู่และปลอดภัย เน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพ (2) นโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานีมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพ ความเอื้อเฟื้อแก่กัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เสริมสร้างความรู้เพื่อนำความรู้นั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น และ (3) นโยบายของเทศบาลตำบลระแหง เน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากการพัฒนาสังคมให้มีความน่าอยู่ เน้นผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองได้ นอกจากนี้ยังได้เน้นในเรื่องการให้การศึกษา เพิ่มความรู้และฝึกทักษะรวมทั้งเรื่องสุขภาพ ก่อนนำไปสู่การกำหนดแผนงานและนำไปสู่การปฏิบัติในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวิพากษ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการนโยบายในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย (กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2549, หน้า 235-238) เพราะในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย การก่อสร้างความหมายของสวัสดิการสังคม โดยใช้ฐานคิดทฤษฎีวิพากษ์จะทำให้ผู้กำหนดนโยบายเข้าใจธรรมชาติของปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้มีความเข้าใจต่อสาระสำคัญของนโยบาย ได้แก่ (1) ค่านิยม หรือการให้คุณค่า (2) ข้อเท็จจริง และ (3) การกระทำ นอกจากนี้แนวคิดในการกระบวนการทำให้เป็นสินค้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีวิพากษ์สามารถนำมาใช้ได้ดี

ในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายด้านสังคม ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและการวางแผนพึงมีฐานคิดทฤษฎีวิพากษ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา แต่ในทางปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนราชการท้องถิ่นแม้จะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ได้รับมาก็ตามจะไม่มีสิทธิโต้แย้งหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายในระดับชาติได้ คงทำได้เพียงปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมที่สุด เพราะยังมีข้อจำกัดในด้านกฎระเบียบที่ไม่รองรับ หรือยืดหยุ่นเพียงพอ

แต่ทั้งนี้ จากผลการศึกษายังพบว่า การดำเนินงานตามนโยบายของทั้ง 3 เทศบาลนั้นยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานของท้องถิ่น กล่าวคือ งบประมาณไม่รองรับ/ไม่เพียงพอต่องานด้านผู้สูงอายุ และขาดระเบียบข้อบังคับของการใช้งบประมาณสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสม ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดดังกล่าวต่อไปในตอนที 2

ตอนที่ 2 การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติในท้องถิ่น

การศึกษาประเด็นการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติในท้องถิ่น ผู้ศึกษากำหนดนิยามศัพท์ไว้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำนโยบายไปปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษานำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีขั้นตอน เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน การกำหนดวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ และการกำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าหมายสำเร็จ

จากนิยามศัพท์ดังกล่าวข้างต้นนั้น ทำให้การศึกษาวิจัยในประเด็นการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติในท้องถิ่นนี้ สามารถแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ส่วนด้วยกันคือ

- 1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน
- 3) วิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้
- 4) การกำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าหมายสำเร็จ

ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ผู้รับนโยบายก่อนจะจัดทำแผนต่อไปจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของประชากรกลุ่มเป้าหมายหรือปัญหาของพื้นที่รับผิดชอบเป็นการเฉพาะด้าน กล่าวคือ หากหน่วยงานที่ผู้รับนโยบายเป็นระดับอำเภอ ผู้รับนโยบายจำเป็นต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการในนโยบายนั้นมาพิจารณา หากยังไม่มีการจำเป็นต้องเก็บรวบรวมเพิ่มเติม โดยกำหนดกรอบเพื่อให้เป็นแนวทางในการรวบรวมวิเคราะห์ให้ตรงกับประเด็นหลักที่ต้องการ ในการวิเคราะห์อาจ

แยกแยะให้เห็นสภาพปัญหาและความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มต่าง ๆ หรือแยกแยะตามพื้นที่ ทั้ง 2 ด้าน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นระดับของสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันและช่องว่างระหว่างเป้าหมายของนโยบายที่หน่วยเหนือต้องการ อันจะนำไปสู่การกำหนดเป้าสำเร็จและความเป็นไปได้ของเป้าหมายที่จะตั้งขึ้น ตลอดจนวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่จะต้องใช้ ดังนั้น ในการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงได้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) เทศบาลนครรังสิต ได้มีการจัดทำระบบดูแลผู้สูงอายุแบบครอบคลุมได้สำเร็จ โดยเกิดจากวิสัยทัศน์ของนายกเทศมนตรีที่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานเรื่องสุขภาพ การกำหนดทิศทางการพัฒนา และการสนับสนุนด้านนโยบาย รวมถึงเจ้าหน้าที่และทีมงานมีความทุ่มเทและประสานการทำงานร่วมกันได้จนทำให้เกิดการวางแผนที่ชัดเจน รู้ว่าตัวเองต้องทำอะไร บริบทของพื้นที่ตัวเองเป็นอย่างไร รวมถึงงบประมาณที่มีอยู่ และการใช้งบกองทุนหลักประกันสุขภาพในการขับเคลื่อน และการหาเครือข่ายมาร่วมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีต้นทุนเดิมที่ประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 11 ชมรม ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 5 แห่ง โรงพยาบาลรัฐ จำนวน 2 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน จำนวน 2 แห่ง และคลินิกเอกชนและร้านขายยามากกว่า 30 แห่ง

(2) เทศบาลเมืองปทุมธานี ได้มีการจัดทำระบบดูแลผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปทุมธานี โดยมุ่งเน้นกิจกรรมผ่านกองทุนผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ สนับสนุนและส่งเสริมให้จัดกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะกลุ่ม ชมรม ศูนย์บริการ ศูนย์อเนกประสงค์ในชุมชน สนับสนุนเงินทุนให้กับองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

(3) เทศบาลตำบลระแหง ได้มีจัดทำระบบดูแลผู้สูงอายุผ่านการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม ระบุเป็นแนวทางการพัฒนาไว้ว่า สนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการจัดสวัสดิการเบียดชีพ แก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเอดส์ รวมทั้งดูแลผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบภัยต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติและระดับองค์กร ผลการศึกษาพบว่าทั้ง 3 เทศบาลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ สอดคล้องและสนองต่อนโยบายระดับชาติผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนา และการสนับสนุนด้านนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติกันเอง และจากการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุนั้นพบว่า ผู้สูงอายุยังต้องการโรงพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อดูแลรักษาสุขภาพอนามัยงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ

นำมาพัฒนาและส่งเสริมความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ นั้น ซึ่งอาจจะนำมาใช้ในรูปแบบของการจัดทำเป็นโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุนั้น หรือในรูปแบบอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุนั้นได้รับประโยชน์ นอกจากนั้นแล้วในเรื่องของเบี้ยเลี้ยงชีพก็ยังถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่น่าจำเป็นและเป็นความต้องการของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่ไม่สามารถประกอบกรงานได้เหมือนดังเช่นวัยหนุ่มสาว ทำให้รายได้ที่ได้รับมาอาจไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพ เช่นนี้การได้เบี้ยยังชีพจากภาครัฐย่อมทำให้ความเป็นอยู่นั้นดีขึ้นจากเดิมที่เป็นอยู่

2) สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน

ในการวางแผนเพื่อตอบสนองนโยบายใดก็ตามจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ดังนั้น ในการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมุ่งประเด็นสำคัญคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ อันจะทำให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ 9 ประเด็น ประกอบด้วย

(1) การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลนครรังสิต มีรายละเอียดดังนี้

- ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานของการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นในเรื่องของระเบียบและการเข้าถึงกลุ่มที่ด้อยโอกาส กลุ่มที่ไม่มี อสม. กลุ่มที่อยู่อย่างแออัด กลุ่มที่เขาเรียกกันว่าชายขอบ อาจจะเข้าไม่ถึง และจะมีอีกกลุ่ม อาจจะเพิ่มอีกกลุ่มก็คือ บางกลุ่มมองว่าไม่แสดงตัวตน เพราะไม่อยากจะออกมาเจอผู้ใด อยากอยู่แต่บ้าน มีโลกส่วนตัวสูง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มมีปัญหา โดยกลุ่มนี้หากสามารถดึงเข้ามารวมกลุ่มกับกลุ่มอื่น ๆ ได้ย่อมถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก

- สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข สาเหตุก็คือภาพใหญ่ เป็นรัฐบาลกลาง ที่เขาอาจจะยังไม่เข้าใจเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ เรื่องระเบียบไม่ชัดเจน ออกมากว้าง ๆ ทำให้ทำงานยาก มันก็เลยเป็นปัญหาในระดับประเทศ ซึ่งเป็นกันทุกที่ ตั้งแต่ สตง. ทักท้วง บางอย่าง เขาก็มองว่าในภาพการทำงานของราชการถ้าไม่มีเขียนไว้ก็ไม่สามารถทำได้ หลาย ๆ เรื่อง บางอย่างเราก็อาศัยจากการบริจจาคภาคประชาชน อาศัยจากฟ้าป่า อาศัยจากชุมชนบริจาคมมา ถึงแม้จะมีงบประมาณเยอะแยะก็ตาม แต่ไม่สามารถทำได้ เป็นปัญหา เทศบาลนครรังสิตมีงบประมาณ แต่ไม่สามารถทำได้ในบางเรื่อง เพราะระเบียบไม่รองรับ แต่บางเรื่องที่ไม่ผิดระเบียบเราก็ทำเต็มที่

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ สามารถช่วยผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ อันนี้ชัดเจนเลยว่า นโยบายเป็นสิ่งที่สำคัญ ในเมื่อมีนโยบาย

ท่านนายกฯ ประกาศออกมาบอกว่าเป็นนโยบายที่เร่งรัด เป็นนโยบายที่สำคัญ พอนโยบายออกมาทุกอย่างก็ต้องมีโครงการรองรับนโยบายเพื่อให้มันเกิดการได้จริง ตามที่นโยบายประกาศมา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลเมืองปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

- ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานของการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ คือ ปัญหาที่มีเหมือนกันทุกที่ จริง ๆ แล้วการบริหารท้องถิ่นเราอยู่ใกล้ประชาชนอยู่แล้ว แก้ปัญหาทุกอย่างอยู่แล้ว พอติมาเข้าในลักษณะสังคมผู้สูงอายุในช่วงหลังนี้ ปกติเทศบาลเมืองก็จะมีชุมชนอยู่แล้วในการแก้ปัญหา จริง ๆ เราก็แก้ปัญหาอยู่แล้วในสามส่วน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องคน เรื่องงาน เรื่องเงิน ปัญหาจะมีอยู่สามเรื่อง ปกติเรื่องคน คือ องค์กรผู้สูงอายุนี้บางทีคนก็ยังไม่เข้าถึงข้อมูล ไม่รู้ว่าทางเทศบาลจะช่วยเหลืออะไรได้บ้าง เรื่องงานบางทีในลักษณะของงานผู้สูงอายุ เราต้องเข้าไปร่วมงานกับเขาทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การตั้งชมรม หรือการที่จะต้องดูแลเรื่องสุขภาพ ซึ่งตอนนี้ก็มีของ สปสช. ที่เข้ามาช่วยเรา และก็มีเรื่องเงิน นี่สำคัญมาก เพราะทางเราเป็นชุมชนเก่าแก่ มันก็เลยมีคนแก่เยอะ งบประมาณของเราก็มีไม่เยอะ 2 ร้อยกว่าล้าน แบ่งไปให้โรงเรียน แบ่งไปพัฒนาส่วนอื่น ข้าราชการเกษียณเก่าๆ ก็มี ก็เหลืองบในการพัฒนาไม่เท่าไร ทีนี้หากเราจะโฟกัสที่คนแก่อย่างเดียวก็น่าไม่ได้ อีกคือมันต้องตอบสนองคนทุกรุ่น ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ไม่ว่าจะเป็นคนวัยกลางคน คนแก่ ปัญหาที่มาเรื่องแรกก็จะเป็นเรื่องเงิน เรื่องที่สองคือเรื่องการเข้าถึง คนแก่บางทีก็มีคนแก่ที่นอนอยู่บ้านที่เรากำลังเริ่มทำกันอยู่ อย่างวัยอื่น ๆ เราก็เข้าถึงอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการหาสถานที่ให้มามีส่วนร่วมกัน

- สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข การแก้ปัญหาให้ลดน้อยลง ผมมองว่าปัญหานี้มันจะเพิ่มมากขึ้นทุกวัน เพราะเราเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว การที่จะให้ลดน้อยลงเราต้องมองไปตั้งแต่ต้นทาง ก็คือ เขาโตมาจนกระทั่งแก่ คุณภาพชีวิตเขา เขาต้องดี ตอนนี้เทศบาลเราก็ส่งเสริมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่เกิดก็สนับสนุนงบประมาณ พอโตมาก็มีโรงเรียนคอยดูแลเรื่องคุณภาพชีวิตของคนทุกวัย ถ้าจะให้แก้ปัญหาจริง ๆ คือหมายถึงว่า อยากให้ทางด้านการศึกษา อยากจะให้เค้ารู้ก่อนว่าปัญหาเมื่อเขาแก่ จะประสบปัญหาอะไร คือให้ความรู้ตั้งแต่เด็ก

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุสามารถช่วยผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ ต้องพิจารณาจากโครงการทุกโครงการที่เสนอมาร่วมตัวคิดว่าดี แต่โครงการทุกโครงการจะต้องทำต่อเนื่อง เพราะคุณภาพชีวิตไม่ว่าจะเด็กหรือคนแก่ จะมีคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน แต่คนแก่อาจจะมีปัญหาอุปสรรคเยอะกว่า ส่วนในการกระจายอำนาจ ต้องกระจายอำนาจอย่างจริงจัง และจริง ๆ ด้วยนะ ต้องให้อำนาจมาด้วย ทุกวันนี้พอกระจายอำนาจมาหน่อย แล้ว สดง. ก็จะมาจ้องเราอีกและจะมาเล่นเราอีกแล้ว เราก็ทำอะไรไม่ได้เต็มที่

แล้วเงินที่พูดถึงปัญหาแรก คือ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับคนแก่ ถ้ากระจายแล้วเอามาช่วยในส่วน
ของท้องถิ่นผมว่ามันจะตอบสนองปัญหาได้ดีกว่า เพราะว่า ไปเที่ยวตั้งไว้ตรงนั้นที่ ตรงนี้ที่ ถึงจะเป็น
จุดศูนย์รวม ผมว่ามันน่าจะมีคนในส่วนของเขาเข้ามาพร้อมกับท้องถิ่นให้ต่อเนื่อง

- แนวทางที่ควรมีคือ (1) ต้องต่อเนื่อง (2) ต้องกระจายอำนาจให้จริง คิดขัด
ปัญหากฎหมายตรงไหนก็ต้องไปแก้ไขกฎหมายตรงนั้นให้สามารถทำได้ (3) งบประมาณไม่
เพียงพอ (4) ตั้งกระทรวงเยอะแยะเกินไป ถ้าจะมีหลายหน่วยงานก็ควรจะส่งคนมาประจำร่วม
ทำงานกับท้องถิ่นไปเลย แล้วมาร่วมบูรณาการร่วมกับท้องถิ่น

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารนโยบายขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลระแหง มีรายละเอียดดังนี้

- ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานของการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย เรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ ก็ต้องพูดถึงเรื่อง
นโยบายก่อนว่าผู้บริหารคือท่านนายกฯ กำหนดนโยบายไว้อย่างไร ในเอกสารของเทศบาลที่เป็น
เรื่องของยุทธศาสตร์ การพัฒนาเทศบาลตำบลระแหง ตั้งแต่ปี 2559-2563 ที่ทำไว้ นโยบายด้าน
สังคมของท่านนายกฯ กำหนดไว้ว่า ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องของผู้สูงอายุ คือ มีนโยบายด้านการ
พัฒนาสังคม ข้อ 2.2 คือสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอในการจัดสวัสดิการ เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ
ผู้พิการ ผู้ป่วย รวมถึงดูแลผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาส และผู้ประสบภัยอย่างทั่วถึง
ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุก็มีข้อนี้ ที่กำหนดไว้เป็นนโยบายที่ปรากฏชัดอยู่ในเอกสาร
ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาล เมื่อท่านนายกฯ กำหนดนโยบายอันนี้แล้ว ก็เป็นหน้าที่ของ
ข้าราชการทุกคนที่เกี่ยวข้องในกองฝ่ายที่จะต้องนำนโยบายมาแปลงไปสู่การปฏิบัติ ก็คือการ
กำหนดเป็นโครงการ แผนงานในแผนพัฒนา ในแผนพัฒนา 4 ปี ก็ได้กำหนดหรือถ่ายทอดไว้โดย
ถ่ายทอดมาจากยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งของจังหวัด แผนยุทธศาสตร์ชาติ ปรับปรุง เชื่อมโยงกัน แล้ว
นำมากำหนดในแผนงาน โครงการ ทีนี้แผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้ก็คือ สอดคล้องกัน
เพราะว่านโยบายของท่านนายกฯ คือการจัดสวัสดิการ เน้นในเรื่องการจ่ายเงิน โครงการเบี้ยยังชีพ
ผู้สูงอายุก็จะกำหนดในแผน มีทุกปี ที่กำหนดไว้ เพราะหนึ่ง เรามีงบประมาณที่ได้จัดสรรมาจาก
ส่วนกลางของกรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองที่กำหนดมาให้ซึ่งก็มีอัตรามาให้เสร็จ
ซึ่งเดี๋ยวนี้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมโดยมีการแบ่ง RATING การจ่ายเงินไม่เท่ากันเหมือนเมื่อก่อนแล้ว
ซึ่งแบ่งตามช่วงอายุ

ปัญหาในการนำนโยบายไปรองรับผู้สูงอายุคือ ผู้กำหนดนโยบาย กำหนดไว้ด้าน
เดียว คือด้านการจ่ายเงินผู้สูงอายุ ไม่ได้กำหนดในด้านอื่นที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ เมื่อเรานำมาปฏิบัติ
ถามว่าเราสอดคล้องกับนโยบายหรือไม่ คำตอบคือเราทำได้ เพราะว่ามันก็เป็นเรื่องของการจ่ายเงิน

แต่ในเรื่องของผู้กำหนดนโยบายไม่ได้กำหนดนโยบายส่วนอื่นไว้ในเรื่องของการดูแลสุขภาพด้านอื่น หรือสวัสดิการสังคมด้านอื่นของผู้สูงอายุมากไปกว่านี้ กำหนดไว้ในแผนเท่านั้น ซึ่งหากว่าระหว่างปีงบประมาณมีนโยบายเร่งด่วนเรื่องอะไรก็ตามไม่ว่าจะในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นที่กำหนดขึ้นมา ก็สั่งการมาทางเทศบาล ก็นำมาจัดทำเป็นแผนงาน โครงการ และก็ปรับแผนเพิ่มเติมเข้าไปและก็ดำเนินการ นี่คือระหว่างปี เพราะฉะนั้นปัญหาในการนำมาปฏิบัติ คือไม่มีปัญหาสำหรับผู้ปฏิบัติ การดำเนินการไม่มีปัญหาเพราะหากกำหนดมาแล้วพร้อมปฏิบัติอยู่แล้ว แต่เราต้องคำนึงถึงต้นเรื่องว่า ต้นเรื่องได้กำหนดเรื่องนี้ไว้หรือไม่ อย่างไร ผู้ปฏิบัติจึงจะสามารถนำมาปฏิบัติได้ แต่ถ้าเค้ากำหนดแล้วเราไม่ทำ นั่นคืออีกเรื่องหนึ่ง

- สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข ประกอบด้วย ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้แก้ได้ด้วยตัวของผู้ปฏิบัติ เพราะว่าปัญหามาจากผู้กำหนด ส่วนข้อเสนอแนะที่มีก็คือว่า ผู้ปฏิบัติควรจะต้องมีการพัฒนา และปรับปรุงตัวเองในการที่เราจะมีความรู้ ความสามารถที่กว้างมากขึ้น เพื่อจะได้นำเสนอนโยบาย หรือข้อคิดเห็น หรือข้อแนะนำ ให้กับผู้บริหารได้บ้าง หรือเราสามารถปรับนโยบายกับนายกอย่างไรให้มันสอดคล้อง

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุสามารถช่วยผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ ต้องพิจารณาจาก คำว่า “การบริหารนโยบาย” หมายความว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นเท่ากับว่าผู้กำหนดนโยบายกำหนดนโยบายไว้ด้วยดี มันย่อมต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ดี เพราะว่าตัวต้นทางกำหนดออกมา สมมติว่าผู้บริหารกำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้ปฏิบัติก็ต้องมานั่งคิดแล้วว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุคืออะไร แล้วเราจึงจะสามารถย้อนไปกำหนดโครงการได้ว่า ต้องจัดทำโครงการอะไร เพื่อที่จะสอดคล้องกับนโยบายนั้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอย่างที่บอก ประเด็นคำถามมันโยนย้อนกลับไปว่า ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ผู้ปฏิบัติ

(2) แนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลนครรังสิต มีรายละเอียดดังนี้

- การดำเนินงานด้านการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุมาก เพราะว่าการที่เราจะทำอะไรได้มันก็ต้องมีนโยบายขึ้นมาก่อน เวลาทำงานจังหวัดต้องรับนโยบายจากรัฐบาล มีประโยชน์อยู่แล้ว เพราะว่าถ้าเรามีนโยบายเราดึงนโยบายมาแตกแยกย่อยแล้วก็จัดการให้ผู้สูงอายุได้มีโครงการ ได้มีกิจกรรมตามนโยบาย

มันเป็นเรื่องที่ตอบโจทย์ต่อความต้องการของผู้สูงอายุอยู่แล้ว อย่างน้อยมีนโยบายมาทุกอย่าง มันเกิดต่อเนื่องจากนโยบายได้อยู่แล้ว

- ในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ สังคมผู้สูงอายุนี้ ที่มันจะเกิดขึ้นได้จริง คือ 1) ทีมงาน ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ในการทำงาน อันนี้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งถ้ามีนโยบายลงมาไม่มีใครทำงานไม่มีใครคิดที่จะทำงานตอบสนองมันก็จะไม่ประสบความสำเร็จ อย่างน้อยทีมงาน ทีมเจ้าหน้าที่ ทีมกองสาธารณสุข มีส่วนสำคัญเลย ที่เป็นทีมเดียวกันที่จะสามารถผลักดันงานในเรื่องของผู้สูงอายุได้ ซึ่งของเราค่อนข้างทำงานเป็นทีม มีกองสาธารณสุขที่มีพยาบาล 11 คนที่รับผิดชอบ ซึ่งงานผู้สูงอายุมีพยาบาลที่ดูแลโดยเฉพาะอยู่ 2 คนรับผิดชอบลงลึก ถ้ามีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเฉพาะการบริหารงาน การทำงานมันจะเกิดความสำเร็จในงาน เพราะทีมงานมีความตั้งใจ ร่วมมือกันดีในส่วนของศูนย์บริการสาธารณสุข เราก็จะมีพยาบาลให้รับผิดชอบตามชมรมอีกทีหนึ่ง ซึ่งความร่วมมือ ความเหนียวแน่น ความแข็งแรงของทีมงานเป็นสิ่งสำคัญทำให้เกิดงาน และก็มี การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี และ 2) การสนับสนุนจากนโยบายเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบด้วยนโยบายจากท่านนายกฯ ทีมงานผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการเครือข่าย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เครือข่ายก็คือ 1) เจ้าหน้าที่ 2) ประชาชน 3) ภาครัฐ องค์กร หลาย ๆ อย่างที่เข้ามาช่วยเหลือ อย่าง สสส. มหาวิทยาลัย มันเกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่าย แต่สิ่งสำคัญก็คือทีมเจ้าหน้าที่ ทีมเจ้าหน้าที่ดำเนินงาน ทีมผู้บริหารที่เข้ามาร่วมมือกันทำ องค์กรภาคประชาชนที่เข้ามาร่วมมือกันในการดำเนินกิจการ ภาครัฐบาล มหาวิทยาลัย ซึ่งหน่วยงานทุกหน่วยงานมาร่วมมือกัน มาทำให้เกิดความสำเร็จในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ

ในส่วนนี้คือ การมีส่วนร่วม แต่การมีส่วนร่วมแตกมาจาก นายกฯ การร่วมมือในองค์กรเอง ตัวผู้สูงอายุ ภาคประชาชน ภาคเอกชน หน่วยงานรัฐบาลอื่น

- การมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุจะทำให้มีประสิทธิภาพมาก เพราะการทำงานเราไม่สามารถทำได้ด้วยตัวเองได้ เราต้องมีความร่วมมือจากหลายเครือข่าย ทำอะไรตัวคนเดียวมันจะไม่ประสบความสำเร็จ

การมีส่วนร่วมก็มีปัญหาบ้าง บางทีคุยกันเข้าใจยาก ก็ต้องค่อย ๆ คุยกัน ก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเรื่อย ๆ ถึงจะเข้าใจกัน แต่ถ้าคุยกันแค่ครั้งสองครั้งอาจจะยาก คนเราถ้าคุยกันด้วยความรู้สึกที่ดีมันจะมีส่วนร่วมด้วยดี จะช่วยกันด้วยดี บางอย่างผู้สูงอายุที่เขาช่วยเหลือเพราะเขาสนิทกับเราเป็นการส่วนตัว เครือแต่ละที่ก็เหมือนกัน อย่างธรรมชาติ สนิทกับเรา เราช่วยเหลือกัน เขาช่วยเหลือเรา เราช่วยเหลือเขา นั่นคือสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จ ถือว่ามีประสิทธิภาพมาก แต่ปัญหาก็คือ ถ้าไม่มีความสนิทกันมาก่อน ทำงานร่วมไปอาจจะมีปัญหา ต้องใช้ระยะเวลาในการคุย ที่สำคัญ อย่างสร้างศัตรู สร้างมิตรไว้

- การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติมีขั้นตอน และอุปสรรค คือ จริง ๆ นโยบายมันเป็นภาพกว้าง แต่เราจะคิดงานจากข้างล่างขึ้นไปเพื่อที่ตอบโจทย์ในแต่ละอัน เราไม่ได้เป็นขั้นตอนมาจากข้างบนลงข้างล่าง ในส่วนหนึ่งนโยบายท่านให้มาเป็นภาพกว้าง แต่เราจะมาคิดว่าโครงการไหนที่จะตอบนโยบายได้ ซึ่งมันจะต้องดูจากหลายส่วนว่านโยบายนี้จะสามารถแก้ปัญหาจุดไหนได้บ้าง

ขั้นตอนการดำเนินงาน ข้างบนคิดมาก็มี จากข้างล่างคิดมาก็มี มันมี 2 แบบ ในส่วนของอุปสรรค ถ้าเป็นขั้นตอนที่เราคิดจะไม่ค่อยมีปัญหา เพราะเราจะรู้ว่าอันไหนที่เราทำได้ เราก็จะทำ แต่ถ้านโยบายท่านก็จะรู้ว่า นโยบายทำได้หรือไม่ ท่านสั่งมาทำได้หรือไม่ ถ้าทำไม่ได้เราก็ไม่ทำ ถึงต้องไปศึกษาระเบียบ ข้อจำกัดคือระเบียบ อย่างบางเรื่อง ถ้าจากนโยบายท่านนายกฯ มีนโยบายมาว่าจะต้องไปเยี่ยมผู้สูงอายุโดยมีของเยี่ยม ระเบียบคือชื่อของเยี่ยมไม่ได้ นั่นคือปัญหา และอุปสรรค แต่ถ้าอีกอันหนึ่งคือคิดจากข้างล่าง เราก็จะรู้ว่าอันไหนทำไม่ได้ เพราะเราจะดูจากระเบียบ

- ในอนาคตการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติควรประกอบด้วย จริง ๆ ควรจะมีขั้นตอน มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ไม่ใช่ให้เราไปทำกันเอาเอง คุณบอกนโยบายกว้าง ๆ แต่คุณไม่รู้ระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่รู้ระเบียบต่าง ๆ ที่มันปลีกย่อยออกไปที่เราไม่สามารถทำได้ แต่คุณบอกว่าคุณต้องทำนั่นทำนี่ แต่บางเรื่องมันซื้อไม่ได้ มันทำไม่ได้ อันนั้นก็เป็นเรื่องที่ไม่ชัดเจน แต่ถ้าคุณออกนโยบายมา และมันสามารถทำได้ มันก็จะป็นอะไรที่มันชัดเจนกับการทำงานของเรา ซึ่งตอนนี้มหาดไทยเขาก็กำลังปรับอยู่ แต่ตอนนี้ที่สำคัญมหาดไทยได้มีการเซ็น MOU 4 กระทรวง เป็นนโยบายจากกระทรวง ขาวมากให้ทำอะไรเยอะแยะมากมาย ซึ่งก็พยายามผลักดันให้แต่ละที่เกิดงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างน้อย ๆ 1 อย่าง ก็คือเป็นเรื่องนโยบาย แต่ก็ไม่รู้ว่าเป็นปลีกย่อยนั้น มีอะไรบ้างที่ทำไม่ได้

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในปัจจุบัน การบริหารนโยบายเป็นไปด้วยดี เราก็มองว่านโยบายลงมาเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แต่พอมากว้าง ๆ เราก็ต้องมาแยกย่อยเรื่องผู้สูงอายุมีกลุ่มอะไรบ้าง เราก็ทำงานไปตามแผนของเรา เรามีแผนอยู่แล้วว่าเราจะดูแลคนแต่ละกลุ่ม คือมุมมองของเราจะมีแผนกว้าง ๆ แต่เราจะมีโครงการรองรับในแต่ละอันอยู่แล้ว ซึ่งในแต่ละปีจะต้องทำสำเร็จ โครงการของเราจะต้องทำ อย่างเช่น มีสิบโครงการ ก็ทำสิบโครงการ และทำสำเร็จด้วย ไม่ใช่แค่เสร็จ เพราะเราจะตั้งโครงการที่ไม่เกินความสามารถ

อุปสรรค เป็นอุปสรรคที่ไม่ได้ส่งผลมากมาย ยกเว้นว่าตัวที่มีปัญหาเรื่องระเบียบ เรื่องที่เข้าไม่ถึง

โครงการที่เราแปลงนโยบายที่อยู่ในโครงการ โครงการที่เราวางไว้ในแผน ก็ทำครบทุกโครงการ และก็สำเร็จด้วย เพราะเป็นโครงการที่ตั้งตามความสามารถของเทศบาล แต่จะมีปัญหาที่ว่าสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ก็คือปัญหาด้านนโยบาย ระเบียบ Long-term Care ที่มันยังไม่ชัดเจน คือถ้ามันชัดเจนเราก็จะทำได้ทุกอัน สำเร็จทุกอัน

- การพัฒนาช่องว่างการมีส่วนร่วมมีแนวทางในการดำเนินการ คือ การมีส่วนร่วมเราจะมีการพูดคุยกับกลุ่มอยู่แล้ว ตอนนี้ปัญหาการมีส่วนร่วม โดยทั่วไปจะไม่ค่อยมี อาจจะมีบ้างในจุดที่บางคน คือตอนนี้ส่วนมากจะสนิทกัน แต่จะมีบางกลุ่มที่บอกว่าเรื่องข่าวสารเป็นเรื่องสำคัญ อย่างเช่น บางคนบอกว่าทำไมไม่รู้เรื่องเลย ที่จริงทางเราก็กระจายไปทางไลน์ทุกไลน์ ทางสื่อทุกสื่อ หนังสือพิมพ์ ทุกอย่าง เสียงตามสาย บางทีเขาก็ไม่ได้สนใจฟัง อีกปัจจัยหนึ่งก็คือ เราให้ข่าวสารครบถ้วนแล้วแต่เขาไม่สนใจต้องขอความร่วมมือจากผู้สูงอายุ รับข้อมูลข่าวสารด้วย ต้องมีการเจอกันบ่อย ๆ ประชุมกันเรื่อย ๆ มีการพูดถึงเรื่องแผนงานบ่อย ๆ ซึ่งตอนนี้เรื่องแผนการทำงานเรื่องสุขภาพเราก็จะมีการคุยกันเป็นระยะ ๆ กับกลุ่มนี้

การวัดผล เวลาวัดผลก็ว่ามันจะไม่มีเสียงตอบกลับมาว่า 'ไม่รู้' 'ไม่เห็น' 'ไม่อะไร' 'ไม่มีเสียงตอบกลับมา' สรุปคือ ถ้าไม่ได้รับการร้องเรียนจากผู้สูงอายุนั้นก็เป็นการวัดผลแล้วว่าเทศบาลทำได้ดี แต่มันก็มีบ้างอยู่แล้ว เพราะมันเป็นชุมชนใหญ่

- ในอนาคตการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุควรมีลักษณะ คือ คนบริหารต้องแบ่งหน้าที่กัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ แบ่งงานให้ชัดเจน แบ่งเจ้าภาพหลัก เพราะว่าบางเรื่องมันเป็นของหลายองค์กร หลายหน่วยงาน ที่รับผิดชอบอย่างเรื่อง Long-term Care จะเป็นสาธารณสุขหรือไม่ มหาดไทยหรือไม่ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่สำคัญ และความร่วมมือของเครือข่าย อันนี้จะเป็นอะไรที่เราจะกำหนดแผนงานได้ดี ต้องแบ่งหน้าที่ระดับชาติกันให้ชัดเจน ว่าใครเป็นผู้ดูแลหลัก ใครมีหน้าที่รอง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

- การดำเนินงานด้านการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีประโยชน์มาก เพราะคนทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้วกับการแก่ชรา การที่เราจะมีสังคมผู้สูงอายุอย่างทุกวันนี้กำลังจะเต็ม กำลังเข้าสู่สังคมนี้สำคัญมาก ส่วนมีประโยชน์อย่างไรนั้น หมายถึงว่าสามารถรองรับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง คือประชาชนอย่างไรก็ต้องแก่ วันนี้อาจจะยังไม่คิด แต่พรุ่งนี้เขาก็ต้องแก่ เราก็ทำไว้เพื่อประโยชน์ของประชาชนไม่ได้ทำไว้เพื่อเรา เพื่อประชาชนที่มันจะเกิดขึ้นจริง

คือตอนนี้ คุณภาพชีวิต ทางเทศบาลทำครบเกือบทุกด้าน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะดีมาก คือ ตอนนี้เราทำก็คือ เรามีศูนย์สาธารณสุข แล้วก็ยังมีชมรมผู้สูงอายุ แล้วเราก็จะตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้คนแก่ได้มาพูดคุยกัน ไม่ใช่คนแก่ที่ติดเตียง แต่เป็นคนแก่ที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มาพูดคุยกันมีกิจกรรมร่วมกัน แล้วก็ในส่วนของสาธารณสุข เราจะมีหมอมารักษาของเรา หมอพื้น หมออะไร ครบทุก ๆ ศาสตร์ ก็เป็นสหเวช ก็จะไปดูแลสุขภาพที่ติดเตียงที่เป็นผู้สูงอายุจริง ๆ ไปดูที่บ้าน ออกไปตรวจตามระยะเวลาของเขา ในส่วนของที่เราจะก่อสร้าง ที่เราจะดำเนินการ คือเพื่อจะส่งเสริมคุณภาพผู้สูงอายุจริง ๆ

- ในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ สังคมผู้สูงอายุนี้ ที่มันจะเกิดขึ้นได้จริง คือ การมีส่วนร่วม คือว่าการที่เรามีสังคมมาเป็นผู้สูงอายุเยอะขึ้น ทุกคนก็จะมาให้คำแนะนำกับตรงนี้เยอะขึ้น เช่นหากเราเป็นสังคมวัยรุ่น เขาก็ยังคงไม่คิดถึงบ้านพักคนชรา ให้ผู้สูงอายุมาร่วมคิด ร่วมทำ แล้วอนาคตเขาจะได้อะไรที่จะต้องทำอะไรไว้เพื่อที่เค้าจะแก่ หรือเพื่อลูกหลานที่เขาจะแก่ต่อไป

- การมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ การมีส่วนร่วมผมเข้าใจ แต่มันก็มีคนหลายระดับ เราต้องยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้ที่แตกต่าง หรือบางคนที่เขาจัด ซ้ายตัด บางทีพอเข้ามาอยู่ในกลุ่มเดียวกันแล้วมันเกิดความแตกแยกมันก็มี เพียงแต่ว่า ตรงนี้มันต้องอยู่ในช่วงระยะแรก ๆ ที่ทุกคนก็ยังปรับเข้าหากันไม่ได้ เหมือนเด็กอนุบาลที่เข้าโรงเรียนใหม่ ๆ บางคนก็ชอบไปแกล้งเพื่อน บางคนก็ขี้ฟ้อง คือปัญหาต้องยอมให้มันเกิด เพื่อที่จะได้รู้ จะได้แก้ได้ไปตามระยะของเขา

ดังนั้น การนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้ ปัญหา และอุปสรรคของมันก็คือคนเมื่อให้คนมาคิดเยอะก็ย่อมจะมีความต่าง ความแตกแยก ความต่างในตัวคนก็ไม่เท่ากัน ส่วนเรื่องศักยภาพ คือ ศักยภาพจะเพิ่มขึ้น ด้วยในลักษณะของพอทุกคนได้รับข้อมูลของการมีส่วนร่วมทุกคนก็จะคิดว่าจะต้องไปทำอะไร อย่างเช่น เราจะต้องดูแลคนแก่เนาะ ทุกคนก็จะคิดในเรื่องของคนแก่ คิดไปในแนวทางเดียวกัน อาจจะมีหลายเป้าหมายก็จริง แต่มันคือแนวทางเดียวกัน และบางทีเขาอาจจะคิดได้ดีกว่าเรา และเราก็ใช้หลักประชาธิปไตยเข้ามาร่วม เมื่อเรามีข้อแตกต่างกันเยอะ ทุกคนก็ต้องเข้ามาร่วมตัดสินใจ ต้องยอมรับ ถ้าใครมากกว่าก็ต้องว่ากันไปตามนั้นก่อน ทุกคนก็จะค่อย ๆ ซึมซับเข้าไปเอง

- การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติมีขั้นตอน และอุปสรรค คือ ขั้นตอน จริง ๆ เดียวนี้มันทำไม่ยุ่งยาก แผน 4 ปี บางทีเราก็เข้าใจว่า เพราะนโยบายผู้สูงอายุเราทำมาจากกรมีส่วนร่วม เราพร้อมคิดร่วมทำกันมา คิดขึ้นมาพอใส่เข้าไปในแผน เราถึงจะทำงบประมาณได้ แผน 4 ปีเราต้อง

แก้ครึ่งหนึ่ง ปรากฏว่าในช่วงระหว่างนั้น มันมีการเพิ่มแผน แต่เราไปคิดได้ว่า หรือเราจะทำอะไร มันทำลำบาก เพราะว่าบางที่มันคิดเรื่องแผน เรื่องงบประมาณ คือ ไปกำหนดในแผนแล้ว จะไปแก้ไขปรับปรุงอะไรมันก็ลำบาก แผนนี้เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งแล้ว และเรื่องงบประมาณที่เราพูดไปแล้ว ขั้นตอนก็ทำตามแผนที่ระบุไว้ กลายเป็นว่าเราต้องตอบสนองท้องถิ่นทุกส่วน ทุกวัย ทุกคน มันก็ดันนำแผนมาทำไม่ได้ในปีนี้ ต้องทำปีหน้า มันก็ต้องไปแก้แผนให้ในปีหน้าด้วย มันไม่สามารถที่จะทำ อย่างของปี พ.ศ. 2561 ไปทำในปี พ.ศ. 2562 ได้ ก็ต้องไปแก้ อันนี้ก็จะอาจจะเป็นกระบวนการ เป็นคณะผู้บริหารที่จะต้องแก้ หรือบางส่วนทำประชาคมใหม่

- ในอนาคตการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติควรประกอบด้วย ในมุมมองผม ก็จะคล้าย ๆ รัฐบาล พออายุ 60 แล้ว คนก็มาขึ้นทะเบียนรู้แล้วตัวเองอายุ โส แก่แล้ว การอายุ โส ก็ควรจะมี Step ไปเลย ก็คือพูดง่าย ๆ ว่า พอคุณรับเบี้ยยังชีพ พอคุณได้รับเงินเสร็จคุณก็จะมีสิทธิเข้าบ้านพัก ให้เป็น Step ให้เป็นช่องมันไปเลยว่า ถ้าคุณไม่ทำตามนั้นก็ไม่ได้ คุณก็ไปใช้ชีวิตส่วนตัวของคุณก็ได้ แต่ถ้าคุณไปตามนั้น ในลักษณะของคนจนก็จะมีทางที่จะออก เพราะอายุ 60 แล้วคุณจะทำอะไร

คืออยากให้ลงทะเบียน แล้วให้รัฐบาลมีรูปแบบ แบบแผน กระบวนการที่ชัดเจน ว่าอายุเท่าไร ควรได้รับสิทธิอย่างไร และสิทธิอย่างไร ในด้านไหน อย่างไรบ้าง เอาให้ชัดเจนไป ส่วนคนไหนที่จะไม่รับสิทธิก็ไม่เป็นไร นั่นเป็นเรื่องของเขา คือให้มีทางเลือก เราว่าคนจนไม่มีทางเลือก

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน ข้อแรก การบริหารนโยบายของเทศบาลฯ เป็นไปตามแผน คือ บางที่อาจจะต้องมีการเพิ่มเติม เพราะว่าอย่างผู้บริหารเราตอนนี้ก็ยังโฟกัส เพราะตัวท่านเองก็อยู่ในช่วงของผู้สูงอายุ ก็อยากจะให้ผู้สูงอายุทุกคนได้รับสิทธิ ได้รับความสำเร็จ คืออย่างมีแผนที่ทางเทศบาลวางไว้ ก็ทำสำเร็จ มันเกิดผลจริง

ปัญหาอุปสรรคก็มี อาทิเช่น ความสำเร็จมันก็ไม่ได้ครบ 100% มันอาจจะมีคนเข้ามา หรืออาจจะทำได้ไม่ทุกชุมชน จำนวนคน เป็นต้น ไม่ใช่คนพอ คนพอ แต่บางที่เขาไม่มาร่วม เพราะบางที่เป็นสังคมเมืองก็ต้องเข้าใจ บางจำพวกเป็นคนทำมาหากินปากกัดตีนถีบ ก็ต้องเข้าใจ

- การพัฒนาช่องว่างการมีส่วนร่วมมีแนวทางในการดำเนินการ คือ จริง ๆ แล้ว การมีส่วนร่วมมันมีช่องว่างอยู่แล้ว เรามองเห็น แต่ช่องว่างของเราที่มองเห็น เราดู หรือเรากำจัดได้ ไม่ครบ 100% แต่เราก็กำจัด คือ ในส่วนของบางที่ความแตกแยกก็มีในส่วนนี้ เราก็กต้องใช้ความเป็นคนในพื้นที่คุยกัน ความแตกแยกเรื่องรายได้ เราก็กต้องหาทาง เหมือนกับบางที่ไม่มีค่ารถมา เราก็กต้อง

หาให้ บางทีก็ต้องให้หลาย ๆ ทาง บางทีก็เป็นช่องว่างที่เบิกไม่ได้ เราก็ต้องมีวิธีการ ก็ต้องหาทางทำให้ได้ เพื่อให้เกิดช่องว่างน้อยที่สุด แต่มันมีช่องว่าง คือคำว่าช่องว่างมันหลายอย่าง เขาจะมามีส่วนร่วม การวัดผล คืออย่างนี้ ผมอาจจะพูดภาพในแบบเล็ก ๆ ก่อน ช่องว่างที่เราดูนั้น อาจจะพูดถึงว่า เราทำโครงการสักโครงการหนึ่งให้คนแก่เข้ามามีส่วนร่วมให้เยอะ บางทีคนแก่เราก็ต้องหารถไปรับ บางทีก็เบิกไม่ได้ เราก็ต้องนำรถโรงเรียนไปรับ บางทีเขาก็ไปทำงาน เราก็ต้องไปขอโรงงานให้ถ้าอยู่ในเขต ขอให้เขามาร่วมโครงการ การวัดแล้วจะดูอย่างไร จะบอกว่ามันน่าจะดูที่เป้าหมายของโครงการว่า เรามีคนมาเกินครึ่งตลอดหรือ 80-90% ในการจัด หรือในการทำอะไรเกี่ยวกับคนแก่ มันจะเป็นอย่างนั้น

คือการดูเป้าหมายของโครงการ ว่าเป้าหมายของโครงการที่จัดทำไว้ วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับนั้น เป็นตามนั้นหรือไม่ ถ้าเป็นไปตามนั้น ก็คือตัวชี้วัดของความสำเร็จ แต่โครงการอาจจะไม่ได้ไปจริงครบ 100% เนื่องจากอุปสรรคบางส่วน อาจจะสำเร็จสัก 50% เพราะมากันครบ

- ในอนาคตการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุควรมีลักษณะ คือ อยากให้มี Guideline อยากให้มีแผนของระดับชาติมาก่อน คือระดับชาติควรจะมีเหมือนประชุม ปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วม พอประชุมได้แล้วก็จะได้กรอบกว้าง ๆ และท้องถิ่นก็จะมาหากรอบแคบที่จะลงลึกไปถึงตัวคนแก่แต่ละคน ผู้สูงอายุแต่ละคนไปได้ นี่กลายเป็นว่า ท้องถิ่นแต่ละที่ มองว่าเขาสามารถทำได้ดีกว่า ก็จะกลายเป็นว่าที่หนึ่งทำอย่างหนึ่ง อีกที่หนึ่งทำอย่างหนึ่ง มันก็จะไม่มีกรอบ เพียงแต่ว่ากรอบพวกนี้ก็น่าจะไป Group รวมกันก่อนแล้วมาคิดให้ แล้วเราก็นำมาคิดต่อ มันจะละเอียดขึ้นเรื่อย ๆ ทุกวัน เพราะว่าอาจจะปีหนึ่งหรือสองปี มาปรับภาพกันสักที

ในระดับชาติควรมี Model กว้าง ๆ แล้วค่อยนำภาพกว้าง มาปรับใช้กับท้องถิ่นของใคร ท้องถิ่นของมัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลระแหง มีรายละเอียดดังนี้

- การดำเนินงานด้านการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีประโยชน์ เพราะถ้ากำหนดนโยบายแล้วไม่มีการบริหารนโยบายมันเป็นไปได้ มันชัดเจนอยู่แล้วคือมันต้องมีประโยชน์ ถ้ามีการกำหนดนโยบายแล้วไม่มีการบริหารนโยบายมันเป็นไปได้

- ในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 2.1) ผู้กำหนดนโยบาย 2.2) งบประมาณ และ 2.3) ข้อกฎหมาย สามตัวนี้ถือเป็นปัจจัย หรือเงื่อนไขที่จะทำให้การดำเนินงานทุกอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพราะบางอย่างกฎหมายยังไม่สามารถที่จะปรับไปได้ ซึ่งปัจจุบันเรายังใช้ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เป็นฐานในการปฏิบัติ ดังนั้นมันเป็นเงื่อนไข เป็นปัจจัยที่ยังมีปัญหา ตัวที่เกี่ยวกับระบบสังคมผู้สูงอายุ เพราะเป็นเรื่องยาก หากจัดทำจริง ๆ เป็นเรื่องใหญ่

- การมีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือไม่ เรื่องนี้ยังไม่ทราบ เพราะยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้ จึงไม่สามารถตอบได้ว่าการเอาผู้สูงอายุมาช่วยกำหนดนโยบายแล้วจะเกิดปัญหาหรือไม่ เพราะมันยังไม่เคยเกิดขึ้นมา

- การนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติมีขั้นตอน และอุปสรรค คือ ขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างที่บอกไปแล้วว่า หากผู้กำหนดนโยบายกำหนดมาแล้ว ดังนั้นกองสวัสดิการสังคมก็จะนำโครงการเหล่านี้มากำหนดเป็นแผนงานโครงการ คือมีโครงการที่จะต้องเตรียมงบประมาณไว้สำหรับจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ให้ครบ แม้ว่ารัฐบาลจะให้มาไม่ครบ เราก็จะต้องตั้งเสริมลงไป อันนี้คือประเด็นการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือการนำนโยบายมาและแปลงไปสู่แผนงาน โครงการ นำไปตั้งในงบประมาณเทศบาลฯ นี้คือขั้นตอน ส่วนเรื่องของข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน อย่างที่บอกคือปัญหาของข้อจำกัดคือผู้ปฏิบัติ บางครั้งผู้ปฏิบัติคือเจ้าหน้าที่ ยังขาดองค์ความรู้ หรือความรู้ยังไม่ได้รับการพัฒนา ต่อยอด ในเรื่องใด ๆ ก็ตาม เพราะว่าประสบการณ์เป็นเรื่องสำคัญ คือถ้ามีประสบการณ์ในการทำงานมันจะทำให้มีความกว้างไกลในการทำงานมากขึ้น ได้เห็น ได้รับรู้ว่าโครงการอะไรบ้างที่สามารถจะนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้ เพราะว่ามันไม่ได้มีแค่เรื่องของการจ่ายเงินอย่างเดียว มันอาจจะมีเรื่องอื่น ๆ อีก ที่เราจะนำมาใช้ได้ อันนี้คือข้อจำกัดว่าบุคลากรที่มีอยู่อาจจะยังไม่มีความรู้ ความสามารถ หรือประสบการณ์ในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องผู้สูงอายุ ยังไม่มี

- ในอนาคตการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติควรประกอบด้วย การดำเนินการเหมือนเดิม คือ เมื่อกำหนดนโยบายแล้วเราก็ต้องนำมาแปลงเป็นแผนงานโครงการ แล้วมากำหนดเป็นแผน แล้วถึงจะไปถ่ายทอดลงสู่เทศบาลฯ แล้วก็นำไปดำเนินการในแผนการดำเนินงาน หลักการมีอยู่แล้ว ซึ่งจะต้องเป็นแบบนี้ เพราะเป็นกฎ ระเบียบของทางราชการ

- การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบัน เทศบาลตำบลระแหงไม่มีอะไรเลยนะ เพราะว่ากำหนดไว้แค่เรื่องจ่ายเงิน เราก็มาตั้งงบประมาณเรื่องการจ่ายเงินแค่นั้นเอง ไม่มีปัญหาเลย เพราะแผนมีอยู่เรื่องเดียว

- การพัฒนาช่องว่างการมีส่วนร่วมมีแนวทางในการดำเนินการ คือ ทางเทศบาลฯ ยังไม่เคยจัดทำเรื่องที่สูงอายุมามีส่วนร่วมในการจัดทำ ดังนั้นจึงยังไม่สามารถตอบได้ว่ามีช่องว่างหรือไม่

- ในอนาคตการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุควรมีลักษณะ คือ การบริหารนโยบายอย่างที่บอก สืบเนื่องมาจากข้อจำกัดอันนั้น เราอยากเพิ่มพูนทักษะ ประสิทธิภาพของพนักงานเรา หรืออยากได้คนที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อจะได้นำสิ่งต่าง ๆ ที่ดี ๆ นำมาปรับใช้ และนำมากำหนดโครงการเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย และนำไปปฏิบัติได้ด้วย

(3) นโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลนครรังสิต มีรายละเอียด ดังนี้

- การศึกษาแนวทางมันต้องมีแนวทาง มีเกณฑ์ความรู้ คนเรามันต้องไปศึกษา มันต้องไปเจอนักวิชาการ เราได้ความรู้จากการศึกษาแนวทางจากการไปเจอนักวิชาการบ่อย ๆ เจอผู้รู้เรื่อย ๆ พอเจอกันเราจะได้คุยถึงแนวทางว่าการดูแลเป็นอย่างไร ในแต่ละโครงการก่อนจะศึกษาทำงานเรื่องนั้น ๆ เหมือนกับที่เราจะต้องมีความรู้ทางวิชาการ ถ้าไม่มีเราไม่สามารถที่จะต่อได้ เริ่มแรกตอนที่พี่มาทำงาน มีแค่ชมรมอย่างเดียว มีชมรมผู้สูงอายุเดือนละหนึ่งครั้ง เดือนหนึ่งไปสิบครั้งสิบเอ็ดครั้งมีแค่ชมรมอย่างเดียว แต่ถ้าเรามีส่วนร่วมกับในส่วนของวิชาการ คือตอนนั้นได้ไปมูลนิธิ สถาบันวิจัยผู้สูงอายุ ที่หมอบรรลุเป็นประธาน อันนั้นเขามา MOU กับเรา เขามาให้ความรู้ทางวิชาการกับเรา เขามาบอกว่าการดูแลผู้สูงอายุมีอะไรบ้าง มีขั้นตอน เก็บข้อมูล และก็แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน แต่ละกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนปัญหาไม่เหมือนกันอยู่แล้ว ซึ่งพอเราได้ข้อมูลตรงนี้ เราก็ได้รู้แนวทางว่าจะดูแลและแก้ปัญหาคนแต่ละคน แต่ละกลุ่มอย่างไรมันก็นำไปสู่การดูแล ตามโครงการพวกนี้ ซึ่งแนวทางหลักๆ ก็คือ เราต้องมีข้อมูล เราต้องมีความรู้ทางวิชาการ แล้วเอามาผสมกันเพื่อวางแผนดูแล แต่ละขั้นตอน ในแต่ละเรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องไม่ใช่มาทีเดียวพร้อมกัน มันมาทีละเรื่อง เราจะดูแลทำทีละอย่าง ๆ พอทำทีละอย่างแล้วมาปัจจุบันมันก็เลยมีทุกอย่างในนี้ ไม่ใช่เราลงมือทำทีเดียวทุกอย่าง 5 ข้อลงมือทีเดียวไม่ใช่ มันเกิดขึ้นทีละเรื่องๆ เรื่องหนึ่งสำเร็จ เราก็ดำเนินการต่ออีกเรื่องหนึ่ง ทำไปเรื่อย ๆ จนครบ 5 โครงการ ก็กลายเป็นว่าเรามีครบทุกอย่าง แต่ตอนแรกมันจะต้องเริ่ม 1 ก่อน ไม่ใช่เริ่มมาที่ 5 อย่างเลย แต่ที่สำคัญจะต้องมีความร่วมมือทางวิชาการ มีข้อมูลก่อนว่าเราจะต้องดูแลคนกลุ่มนี้อย่างไร มีความรู้ว่าจะต้องทำอะไรต้องแก้ปัญหา

ให้เขาอย่างไรในแต่ละกลุ่ม และก็ค่อย ๆ ทำไปแต่ละเรื่อง จนบทสรุปเราก็ได้ดูแลคนทุกกลุ่ม ให้ดีที่สุดตามที่เราจะทำได้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองปทุมธานี มีรายละเอียดดังนี้

- เทศบาลเราทำเกือบครบ นโยบายของเราเพื่อรองรับผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วม ข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ในการจัดทำประชาคมเพื่อรองรับ รับทราบปัญหา และความต้องการ มุ่งเน้นกลุ่มผู้ติดบ้าน ติดสังคม ติดเตียง โดยแผนงานที่สำคัญ ได้แก่

ก. โครงการศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ เราทำอยู่แล้ว เพราะเดี๋ยวเราก็จะจัดตลอดอยู่แล้ว คือชมรมพวกนี้จะมีกิจกรรม เช่น ไปตรวจสุขภาพที่ศูนย์สาธารณสุขของเทศบาล มีหมอดูแล เขาก็จะมีชมรมของเขาตั้งอยู่ตรงนั้น และต่อไปเราสร้างอาคาร 4 ชั้น ก็จะมีชมรมไปตั้งอยู่ที่นั่น ย้ายจากอนามัยไปตั้งที่ศูนย์สุขภาพ เขาจะมีกลุ่มของเขาที่อยากจะทำอะไร ก็สามารถทำได้

ข. ระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร คือชื่อนี้ ต้องบอกว่าของเรายังไม่มีชื่อโครงการนี้ แต่เราครบวงจร คือหมายถึงว่าเราทำทุกอย่าง คือคนแก่ ไม่ว่าจะทั้งติดเตียงและไม่ติดเตียง ส่วนของติดเตียงก็จะมีคนออกไปดูแล ถ้าไม่ติดเตียงก็มาที่ส่งเสริมสุขภาพของเราเอง เรามีหมออยู่แล้ว สรุปคือไม่ได้ตั้งโครงการไว้โดยเฉพาะ แต่เรามีการดูแลแบบครบวงจรอยู่แล้ว

ค. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระยะยาว มันก็จะคล้ายกับครบวงจร คือเรามีครบแล้ว หมายถึงว่า ศูนย์ผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ เราก็จะมีกิจกรรมให้เขามีส่วนร่วม ให้เขาคิดว่าตัวเองมีค่า เราก็จะทำให้อยู่แล้ว

ง. โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ คือโรงเรียนเราไม่ได้ตั้ง แต่หมายถึงว่า ก็อนาคตอาจจะต้องมี คือจริง ๆ แล้วผู้สูงอายุมาอยู่รวมกันเยอะๆ มาทำกิจกรรม ตอนเช้า ลูกๆ ที่พ่อแม่ยังเก่งอยู่ก็จะพามาส่งที่ศูนย์ฯ นี้ แต่ยังไม่ได้ใช้ชื่อเป็น โรงเรียนเท่านั้น ซึ่งตอนนี้กำลังดำเนินการก่อสร้าง

จ. โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มันก็จะคล้ายๆ กันกับข้อสองและข้อสาม ไม่มีโครงการโดยเฉพาะ แต่เราดูแลครบรอบด้านของเขา และดูแลอย่างต่อเนื่อง ด้วย ไม่ใช่ว่าดูแลปีนี้แล้วปีหน้าไม่ดูแล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลระแหง มีรายละเอียดดังนี้

- เทศบาลตำบลระแหง ดำเนินการ ดังนี้

- ก. โครงการศึกษาภาพชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเรามีทำบ้าง
- ข. ระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร ก็มีออกไปตรวจเยี่ยม
- ค. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระยะยาว ไม่มี
- ง. โครงการ โรงเรียนผู้สูงอายุ ไม่มี
- จ. โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ไม่มี

มีลักษณะของ สปสช. ที่เราไปขอเงิน คือโครงการที่จะจัดงานวันสงกรานต์ เรา จะจัดให้มีการอบรม และเพิ่มพูน ให้ความรู้กับผู้สูงอายุในการดูแลตัวเอง เราใช้เงินของ สปสช. ซึ่ง เงินของเราสมทบอยู่ในนั้นอยู่แล้ว

(4) แนวทางการดำเนินการตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ ผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการตามนโยบาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุของเทศบาลนครรังสิต มีรายละเอียดดังนี้

- ถ้าคิดว่าเต็มร้อย ก็คิดว่าทำได้ 90 เพราะในแต่ละเรื่องมันประสบความสำเร็จใน ระดับหนึ่งแต่มันก็ยังมียุ่ค้อยู่บางเรื่อง มันจะมีจุดหนึ่งที่ไม่ได้เป๊ะ ๆ 100% อยู่แล้ว แต่คือ โดยรวมมันผ่านเกณฑ์ ประสบผลสำเร็จ มันเป็นเกณฑ์ที่ดีมากถึงดี พี่ก็มองว่ามันดำเนินการตามแผนใน ทุกเรื่อง สำเร็จมากที่สุดหรือมาก ขึ้นอยู่กับปริมาณและก็ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละโครงการในแต่ละเรื่อง ซึ่ง โดยรวมก็คือประสบผลสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์อยู่แล้ว เพียงแต่จะบรรลุมากหรือน้อยเท่านั้นเอง อาจจะมีปัญหาติดมา อาจจะมีบางเรื่องที่เราทำไม่ได้ แก่ไม่ได้ อันนั้นก็ปัญหาที่เราจะต้องแก้ไขใน อนาคตซึ่งก็เรื่องระเบียบเป็นสิ่งสำคัญ บางเรื่องก็ทำไม่ได้ ซึ่งถือเป็นปัญหาของเราเหมือนกัน ตรง เป้าหมายหรือไม่ ตรงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทุกเรื่อง แต่ทุกเรื่องก็มีปัญหา ไม่ใช่ไม่มีปัญหาเลย มี ปัญหาทุกเรื่อง เรื่องไหนที่แก้ได้ก็จบไป เรื่องไหนที่แก้ไม่ได้ก็ต้องรอเรื่องระเบียบ

บรรลุเป้าหมายอย่างไรนั้น ก็คือเป็นการดูแลผู้สูงอายุและเกิดการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ตามสภาพ ตามบริบทที่เขาได้รับการดูแลที่ดีขึ้นกว่าเดิมบางหลัง เช่น บางหลังมี มดขึ้นแปลไม่มีคนดูแลเลย นอนก็ต้องนอนกิน แต่ถ้าเราดูแล เรามีโครงการ เรามีแผนแบบนี้เรามีคนไป ดูแล อย่างน้อยเขาก็ได้รับการดูแลที่ดีขึ้น ตามศักยภาพตามบริบท

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการตาม นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองปทุมธานี มีรายละเอียด ดังนี้

- การดำเนินการตามแผน ประสบความสำเร็จ วัตถุประสงค์เป้าหมายก็เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุอยู่แล้ว คือประสบความสำเร็จ สรุปคือ จาก 5 โครงการที่ยกมานั้น ทางเทศบาลไม่ได้เขียนเป็นโครงการชัดเจน แต่ได้จัดทำ มีแผน สำเร็จ และครบวัตถุประสงค์ และมีอยู่หนึ่งอย่างที่อยากได้เพิ่มคือ งบประมาณ เนื่องจากเทศบาลเก่าๆ ผู้สูงอายุมีจำนวนเยอะ ซึ่งงบประมาณมีสัดส่วนมาดูแลไม่เพียงพอ กลายเป็นว่าเมืองกับตำบล ไปโฟกัสเรื่องของการช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนเรื่องของผู้สูงอายุแตกต่างกัน ถ้าอยู่ในชนบทหน่อย มันก็จะกลายเป็นแบบ เขาเป็นสังคมที่ไม่ใช่สังคมเดี่ยว มีครอบครัว มีลูก มีหลาน บางทีเราไม่ต้องโฟกัสมาก เราก็ให้เงินสนับสนุนเขาบ้าง เขาก็สามารถอยู่กันได้ แต่ในบางที่สังคมเมือง ถ้าไม่โฟกัส คนลำบากก็มี อย่างเช่น คนจนเมือง เขาไม่มีอะไรจะเหลือ ไม่มีเงิน ไม่มีทอง ไม่มีลูก ไม่มีหลาน เราก็เลยต้องโฟกัสมากกว่าสังคมชนบท เพราะชนบทยังมีญาติ เขาอยู่กันแบบสังคมแบบบ้านใกล้เรือนเคียง เขาฝากกันได้ เราไม่ต้องไปดูแลแบบ Care Giver แต่ตอนนี้เราอยู่เป็นสังคมเมือง มันจะกลายเป็นว่า บ้านที่ติด ๆ กัน เขาไม่ได้สนใจกัน แบ่งแยกกันชัดเจน บางทีตายจนหมิ่นแล้วถึงจะรู้

ชนบทถึงแม้ท้องถิ่นจะงบประมาณไม่เพียงพอ เขายังมีญาติพี่น้องที่คอยดูแล แต่พอเป็นเมืองงบประมาณไม่พอ ไม่มีใครดูแล ชนบทบางทีไม่ต้องไปถึงเทศบาล เจ็บป่วยไม่ต้องพึ่งรถเทศบาลไปหาหมอ แต่พอเป็นเมืองเจ็บป่วยไม่มีใคร บ้านข้าง ๆ ก็ไม่อยากไปส่ง เทศบาลก็ต้องใช้รถของเทศบาลไปรับหาหมอ จัดการตรงนั้น มันจะแตกต่างกัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลระแหง มีรายละเอียดดังนี้

- การที่จะสำเร็จตรงที่ตั้งชมรมผู้สูงอายุออกมาได้ แล้วส่วนเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เราจัดทำโครงการสำเร็จคือ เราจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้สูงอายุในการดูแลตัวเอง มีการประกวดสุขภาพผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ที่เรากำลังจัดทำอยู่ มันก็จะได้จากตรงนั้นละ ที่เห็นชัดมีสองส่วน ส่วนที่สามเรื่องการจ่ายเงิน เราก็จ่ายอยู่แล้ว ถือว่าประสบความสำเร็จอยู่ 3 โครงการ นอกนั้นทางเทศบาลฯ เราไม่ได้ทำ

จากข้อมูลที่ได้อีกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 4 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นนั้น หากพิจารณาเนื้อหาข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสรุปได้ว่า

ประเด็นที่ 1 การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นนี้พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงาน คือ ระเบียบข้อบังคับ และการเข้าถึงผู้สูงอายุ ผ่านลักษณะที่เรียกว่า เรื่องคน เรื่องงาน และเรื่องเงิน ซึ่งสาเหตุของปัญหา คือ นโยบายของชาติไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับพื้นที่ในระดับท้องถิ่น ประกอบกับตัวผู้สูงอายุเองต้องมีความเข้าใจในสภาวะของตนเองด้วย ส่วนการดำเนินการ

สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ ต้องขึ้นกับนโยบายและโครงการที่รองรับว่าสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้หรือไม่ รวมทั้งการดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง มีระเบียบรองรับ หรือการกระจายอำนาจให้ดำเนินการอย่างแท้จริง สนับสนุนด้านงบประมาณ และลดช่องว่างในการสั่งงานจากหลายกระทรวง

ประเด็นที่ 2 แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ ผู้กำหนดนโยบาย งบประมาณ และข้อกฎหมาย ต้องสอดคล้องกันในการปฏิบัติจึงจะสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับทีมงาน ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ในการทำงาน และการสนับสนุนในด้านนโยบายในระดับต่าง ๆ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทั้งเจ้าหน้าที่ ประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารนโยบายมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนใหญ่จะมีแผนดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน เช่น แผน 4 ปี แต่ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมได้ตลอดเวลา และในระดับชาติต้องมี Model ที่สามารถปรับใช้กับทุกพื้นที่ได้

ประเด็นที่ 3 นโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะดำเนินการตามแผนงานที่สำคัญ ได้แก่ (1) โครงการศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ (2) ระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร (3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระยะยาว (4) โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และ (5) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีการกำหนดไว้ในแผนงานของเทศบาล

ประเด็นที่ 4 แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุ มีการดำเนินงานตามแผน ส่วนใหญ่แม้เทศบาลจะขาดงบประมาณ ซึ่งทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างทั่วถึง แต่ก็สามารถทำตามแผนได้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก

3) วิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้

เมื่อสามารถกำหนดเป้าสำเร็จได้เหมาะสมแล้ว มีการตรวจสอบความเป็นไปได้แล้ว ผู้รับนโยบายจำเป็นต้องแปลงและดำเนินการในนโยบายให้ออกมาเป็นวิธีปฏิบัติ และวิธีปฏิบัตินั้นจะต้องมุ่งให้บรรลุเป้าสำเร็จของนโยบายและแผน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวดำเนินการในนโยบายด้วย ดังนั้น ในการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้กำหนด ซึ่งแผนงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุก็เป็นหนึ่งในแผนงานที่ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน โดยแยกให้เห็นแผนของเทศบาลทั้ง 3 เทศบาล

ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง และซึ่งแต่ละแห่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) แผนงานของเทศบาลนครรังสิตด้านผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร ได้มีการนำนโยบายระดับชาติมาปรับใช้ให้เหมาะสม โดยมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งการบริหารงานจะจัดทำเป็นโครงการพัฒนาผู้สูงอายุ โดยเน้นให้มีผู้รับประโยชน์เป็นผู้สูงอายุเป็นหลัก รองรับด้วยการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทั้งจากเทศบาลนครรังสิตและงบประมาณของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งเป็นจุดแข็งในการบริหารของเทศบาลนครรังสิต สำหรับการบริหารจัดการที่นำมาใช้คือการเน้นกระบวนการ มุ่งการเรียนรู้ และการทำงานจริง ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น การทำโครงการจะให้ชมรมผู้สูงอายุจัดทำโครงการเสนอขึ้นมาเพื่อให้ผู้บริหารพิจารณาหากเหมาะสมจะดำเนินการจัดทำโครงการบรรจุไว้ในแผนงานของเทศบาลนครรังสิต ประกอบกับแผนงานของเทศบาลนครรังสิต จะมีกองทุนผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีการจัดทำแผนงานเชิงลึกด้านผู้สูงอายุที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพ และสมรรถภาพของผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพมากกว่าปริมาณ ซึ่งผู้บริหารคือนายกเทศมนตรี เป็นกรรมการกองทุนคุณภาพของ สปสช. ด้วย

โครงการผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2560 (กองทุนหลักประกันสุขภาพเทศบาลนครรังสิต) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้รับเงินสมทบระบบหลักประกันสุขภาพ จำนวน 4.40 ล้านบาท จากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ พ.ศ. 2557 ก่อนที่เทศบาลนครรังสิตจะจัดทำแผนงาน โดยมีวงเงินงบประมาณ จำนวน 5.00 ล้านบาท โดยเป็นแผนงานด้านสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลัก ตามรายละเอียดดังนี้

โครงการที่ 1 สืบหาข้อมูลผู้สูงอายุ นครรังสิต ปี 2560 จำนวน 0.98 ล้านบาท

โครงการที่ 2 ตรวจคัดกรองโรคต่อกระจกและแก้ปัญหาสายตา ปี 2560 (เพิ่มเติม) จำนวน 0.33 ล้านบาท

โครงการที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูแลผู้สูงอายุ (วงเดือนลำดวน) จำนวน 0.20 ล้านบาท

โครงการที่ 4 พัฒนาเครือข่ายรากฟันเทียมพระราชทาน เครือข่ายหน่วยบริการโรงพยาบาลประชารัฐร่วมกับสถาบันทันตกรรมและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเทศบาลนครรังสิต จำนวน 0.60 ล้านบาท

โครงการที่ 5 ดูแลสุขภาพชมรมผู้สูงอายุรัตนโกสินทร์ 200 ปี 2560 จำนวน 0.08 ล้านบาท

โครงการที่ 6 ปั่นยิ้มด้วยหมวกมหัศจรรย์ สานศาสตร์พระราชา จำนวน 0.04 ล้านบาท

- โครงการที่ 7 รักษาสภาพโดยการลีลาศ จำนวน 0.02 ล้านบาท
- โครงการที่ 8 ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ฝึกสมองด้วยลีลาศ จำนวน 0.01 ล้านบาท
- โครงการที่ 9 รำไทยหัวใจเบิกบาน ปี 2560 จำนวน 0.02 ล้านบาท
- โครงการที่ 10 โยคะเพื่อสุขภาพ จำนวน 0.02 ล้านบาท
- โครงการที่ 11 ธรรมะสว่างใจ จำนวน 0.02 ล้านบาท
- โครงการที่ 12 ลีลาศเพื่อสุขภาพ ขั้นพื้นฐาน จำนวน 0.02 ล้านบาท
- โครงการที่ 13 รังสิตสร้างสุขภาพด้วยรำฟัดไทเก๊ก จำนวน 0.04 ล้านบาท
- โครงการที่ 14 200 ปี สุขภาพดี จำนวน 0.04 ล้านบาท
- โครงการที่ 15 คุยเฟื่องเรื่องสุขภาพ 60 จำนวน 0.21 ล้านบาท
- โครงการที่ 16 สูงวัยใส่ใจสุขภาพ ปี 2560 จำนวน 0.04 ล้านบาท
- โครงการที่ 17 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุสร้างบุญ ปี 2560 จำนวน 0.08 ล้านบาท
- โครงการที่ 18 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุไต่สงก ปี 2560 จำนวน 0.07 ล้านบาท
- โครงการที่ 19 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุศูนย์การค้ารังสิต ปี 2560 จำนวน 0.08 ล้านบาท
- โครงการที่ 20 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุรัตน โกสินทร์ 200 ปี 2560 จำนวน 0.04 ล้านบาท
- โครงการที่ 21 โรงเรียนผู้สูงอายุ รุ่น 5 จำนวน 0.35 ล้านบาท
- โครงการที่ 22 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 4 ปี 2560 จำนวน 0.07 ล้านบาท
- โครงการที่ 23 สร้างเสริมสมรรถภาพผู้ปวยเรื้อรังสูงอายุในชุมชนตำบลประชาธิปไตย จำนวน 0.07 ล้านบาท
- โครงการที่ 24 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 6 ปี 2560 จำนวน 0.14 ล้านบาท
- โครงการที่ 25 ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ หมู่ 1 ปี งบประมาณ 2560 จำนวน 0.06 ล้านบาท
- โครงการที่ 26 สร้างเสริมสุขภาพด้วยซึ้ง จำนวน 0.005 ล้านบาท
- โครงการที่ 27 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุชมฟ้า-รวงกูด ปี 2560 จำนวน 0.06 ล้านบาท
- โครงการที่ 28 ส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 5 ปี 2560 จำนวน 0.08 ล้านบาท
- โครงการที่ 29 ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ หมู่ 3 ปี 2560 จำนวน 0.14 ล้านบาท
- โครงการที่ 30 ธรรมะสมาธิ สร้างเสริมจิตใจ จำนวน 0.03 ล้านบาท
- โครงการที่ 31 ออกกำลังกายด้วยโยคะ ปี 2560 จำนวน 0.04 ล้านบาท
- โครงการที่ 32 ชีวิตสดใส สูงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 0.006 ล้านบาท

โครงการที่ 33 ตรวจคัดกรองโรคติดต่อกระจกและแก้ไขปัญหาสายตา ปี 2560 จำนวน 0.31 ล้านบาท

ทั้งนี้ โครงการทั้งหมด สามารถดำเนินโครงการสำเร็จตามกำหนดทุกโครงการ หากพิจารณาเนื้อหาของแผนงานของเทศบาลนครรังสิตนั้น จะเห็นได้ว่า โครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ได้กำหนดไว้ในแผนงานนั้น เป็นแผนงานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพ การพัฒนาความรู้ (ศึกษาและค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม) และการอยู่ร่วมกันสังคมเป็นหลัก เพราะสุขภาพ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นที่ผู้สูงอายุจะต้องให้ความสำคัญ และเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ผู้สูงอายุทุกคน จำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลตนเองให้มากขึ้น ไม่ใช่แต่ตัวผู้สูงอายุเองเท่านั้น ลูกหลานก็ต้องเอาใจใส่ในการ ดูแลผู้สูงอายุเป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นแล้วหนึ่งในโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของเทศบาลนคร รังสิตยังพบว่าได้มีการจัดโครงการเกี่ยวกับสุขภาพจิตด้วย เพราะสุขภาพจิตนั้นจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ แล้วไม่ว่าตัวผู้สูงอายุหรือลูกหลานมักจะสนใจเฉพาะความเป็นอยู่ทั่วไปหรือดูแลสุขภาพกายของผู้สูงอายุเท่านั้น ไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ การที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตดี จึงต้อง พิจารณาว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ซึ่งการทำให้มี สุขภาพจิตดีนั้นในบางคนคิดว่าเป็นเรื่องยาก เพราะคนเรามักคิดว่า ความสุขเป็นสิ่งที่หายาก และ พยายามทุกวิถีทางที่จะหาความสุขให้ตนเอง บ้างก็ประสบความสำเร็จ บ้างก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะยังหาความสุขที่ต้องการไม่พบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่รู้ว่าคุณค่าความสุขที่แท้จริงในชีวิตของตัวคุณนั้นอยู่ที่ ไหน และมุ่งแสวงหาความสุขจากภายนอกตัวเอง โดยไม่มองว่าคุณค่าความสุขนั้นอยู่ภายในตนเองและรอบ ๆ ตัวคุณ และไม่ใช่เรื่องยากเท่าใดนักที่จะทำให้ตนเองและคนรอบข้างมีความสุข เพียงแต่ผู้สูงอายุและ ลูกหลานเริ่มต้นที่จะสร้างความสุขให้กันและกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า แผนงานของเทศบาลนครรังสิตที่เกี่ยวกับ โครงการผู้สูงอายุ จะเป็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การพัฒนา ความรู้ และสังคมเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข และ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม อันทำให้บ้านเมืองเทศบาลนครรังสิต เป็นสังคมผู้สูงอายุที่น่าอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรตามที่ได้กล่าวไว้ใน ตอนที่ 1 การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้าน ผู้สูงอายุในระดับชาติ

(2) แผนงานของเทศบาลเมืองปทุมธานีด้านผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเทศบาลเมืองปทุมธานีจะนำนโยบายผู้สูงอายุระดับชาติ เป็นตัวตั้งและนำมาจัดทำนโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี ในรูปแผนงาน โดยมีงบประมาณของ เทศบาลเมืองปทุมธานีกับงบประมาณของ สป.สช. รองรับการจัดดำเนินงาน ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการจัดตั้ง

ชมรมผู้สูงอายุ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ การประชุมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแผนงานของ สปสช. ที่เน้นการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ และโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งหมด ซึ่งทั้งหมดจะอ้างอิงจากนโยบายระดับชาติ ที่มุ่งรองรับสังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การสร้างอาชีพ ตลอดจนการดูแลและสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ซึ่งเทศบาลเมืองปทุมธานีขณะนี้มีการก่อสร้างอาคารเพื่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ เพื่อไว้สำหรับการจัดกิจกรรมหรือการอบรมของผู้สูงอายุ ซึ่งการดำเนินการบริหารนโยบายและการนำไปปฏิบัติสามารถจัดทำได้ครบทุกโครงการ ดังนี้

การดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองปทุมธานี ประจำปีงบประมาณ 2560 แบ่งเป็นการให้บริการด้านสาธารณสุข จำนวน 1 โครงการ และสนับสนุนให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนหรือหน่วยงานอื่นในพื้นที่ จำนวน 9 โครงการ รวมทั้งสิ้น 10 โครงการ โดยมีเงินงบประมาณ จำนวนประมาณ 1.09 ล้านบาท ดังนี้

โครงการที่ 1 โครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 0.40 ล้านบาท

โครงการที่ 2 โครงการบรรยายวิชาการสุขภาพ จำนวน 0.35 ล้านบาท

โครงการที่ 3 โครงการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ จำนวน 0.09 ล้านบาท

โครงการที่ 4 โครงการธรรมะรักษาใจรักษากายผู้สูงวัย จำนวน 0.03 ล้านบาท

โครงการที่ 5 โครงการส่งเสริมอาชีพในผู้สูงอายุ จำนวน 0.002 ล้านบาท

โครงการที่ 6 โครงการมาลัยไบเดย์ จำนวน 0.005 ล้านบาท

โครงการที่ 7 โครงการมะกรูด ไบเดย์ ส่งเสริมความสัมพันธ์ จำนวน 0.005 ล้านบาท

โครงการที่ 8 โครงการดูแลผู้สูงอายุตามสุขภาวะ จำนวน 0.02 ล้านบาท

โครงการที่ 9 โครงการอาสาสมัครดูแลผู้ป่วยเรื้อรังทุพพลภาพและผู้พิการ จำนวน 0.15 ล้านบาท

โครงการที่(10) โครงการเยี่ยมผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ผู้พิการ และผู้ป่วยที่รับการส่งต่อจากโรงพยาบาล จำนวน 0.04 ล้านบาท

ทั้งนี้ โครงการทั้งหมด สามารถดำเนินโครงการสำเร็จตามกำหนดทุกโครงการ

หากพิจารณาเนื้อหาของแผนงานของเทศบาลเมืองปทุมธานีนั้น จะเห็นได้ว่า โครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ได้กำหนดไว้ในแผนงานนั้นจะเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพ การพัฒนาความรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคม และที่สำคัญได้มีโครงการเกี่ยวกับการเยี่ยมผู้ป่วยเรื้อรังที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ผู้พิการ และผู้ป่วยที่รับการส่งต่อจากโรงพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งและสอดคล้องกับยุคปัจจุบันที่มีผู้ป่วยในลักษณะดังกล่าวค่อนข้างเยอะ ทำให้ผู้สูงอายุ ลูกและหลานมีการ

ปฏิบัติตนถูกต้อง และดูแลผู้ป่วยในทางที่ถูกต้อง นอกจากนั้นด้วยเหตุว่าเมื่อมีการสู่วัยสูงอายุ จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะมีขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุบางรายรับไม่ได้ต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น บางรายคับข้องใจในตนเอง มีความขัดแย้งกับลูกหลานหรือคนใกล้ชิด จึงเป็นที่มาของความเครียด อาการซึมเศร้าและการไม่มีความสุข ซึ่งการที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขได้นั้น สิ่งแรกที่ผู้สูงอายุจะต้องทำคือ การปรับตัวทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด อารมณ์ และสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง โดยเริ่มจากการปรับใจของตนเองให้ได้ ด้วยการเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งของตนเองและสิ่งใหม่ ๆ ในสังคม เปิดรับและยอมรับความคิดเห็นของลูกหลานและคนอื่นให้มากขึ้น ไม่เก็บตัวหรือแยกตัวเองออกจากครอบครัวหรือสังคม พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว เพื่อนฝูง ชุมชนหรือสังคม มีความยืดหยุ่นในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนพยายามช่วยตนเองในด้านต่าง ๆ ให้มากที่สุด และยอมรับความช่วยเหลือและการดูแลของลูกหลานเมื่อถึงเวลาที่จำเป็น ก็จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า แผนงานของเทศบาลเมืองปทุมธานีที่เกี่ยวกับโครงการผู้สูงอายุ จะเป็นการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การพัฒนาความรู้และสังคมเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังเน้นในเรื่องของการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุระมัดระวังและดูแลสุขภาพ ตลอดจนฝึกการทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่สังคมและส่วนรวม สอดคล้องกับนโยบายเทศบาลเมืองปทุมธานีที่ต้องการให้มีการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนและเป็นสังคมผู้สูงอายุที่น่าอยู่ และสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนที่ 1 การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ

(3) แผนงานของเทศบาลตำบลระแหงด้านผู้สูงอายุ

ผู้บริหารจะใช้นโยบายระดับชาติเป็นหลักและนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของเทศบาลตำบลระแหงอย่างเหมาะสม โดยการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลระแหง ประจำปีงบประมาณ 2560 ด้านคุณภาพชีวิต ได้รับเงินสนับสนุนในการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยกำหนดไว้ทั้งหมด 3 โครงการ เป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น 5.41 ล้านบาท ดังนี้

- โครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ (เงินอุดหนุนทั่วไป) จำนวน

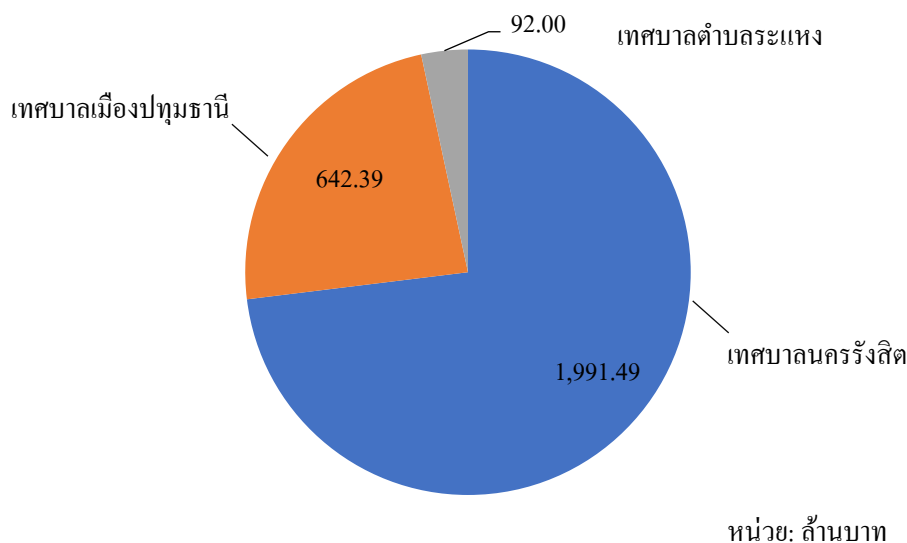
5.11 ล้านบาท

- โครงการบรรยายวิชาการสุขภาพ จำนวน 0.10 ล้านบาท
- โครงการออกกำลังกายในผู้สูงอายุ จำนวน 0.20 ล้านบาท

เทศบาลตำบลระแหงได้ดำเนินการจำนวน 2 โครงการ คือ โครงการลำดับที่ 1 และลำดับที่ 2 ส่วนโครงการลำดับที่ 3 ไม่ได้ดำเนินการ

หากพิจารณาเนื้อหาของแผนงานของเทศบาลตำบลระแหงนั้น จะเห็นได้ว่า โครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ได้กำหนดไว้ในแผนงานนั้นจะเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับเบี้ยผู้สูงอายุ อาชีพ และงบประมาณเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เนื่องจากเทศบาลระแหงได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพ ด้วยเห็นว่าเบี้ยยังชีพเป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าแก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน หรือถูกทอดทิ้งหรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งผู้สูงอายุที่จะได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพนี้อย่างน้อยต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็น เป็นการให้โดยต้องมีการทดสอบและวินิจฉัยก่อนว่า ผู้สูงอายุมีคุณสมบัติครบถ้วน และมีความจำเป็นหรือเดือดร้อนเพียงใด (2) การสงเคราะห์อย่างทั่วถึง เป็นการให้การสงเคราะห์นั้นต้องครอบคลุมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ในเขตท้องที่รับผิดชอบ (3) การสงเคราะห์อย่างเป็นธรรม เป็นการไม่เลือกปฏิบัติกับผู้สูงอายุคนใดคนหนึ่ง หรือให้ความเป็นธรรมกับผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามระเบียบอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยพยายามที่จะสร้างระบบสวัสดิการถ้วนหน้าสำหรับทุกคนและทุกช่วงวัย และประเทศไทยถือได้ว่าเป็นผู้นำของประเทศกำลังพัฒนาในการมีระบบสวัสดิการถ้วนหน้าเพื่อคุ้มครองสภาพการณ์ที่มีความเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (สำหรับผู้สูงอายุ) ซึ่งจะได้รับอุดหนุนเป็นราย ๆ ละ 600 บาท ต่อเดือน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับแผนงานของเทศบาลทั้ง 3 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลระแหงพบว่า แผนงานมุ่งเน้นไปในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ การรวมกลุ่ม และการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ มีเพียงการดำเนินงานที่อาจแตกต่างกันไปตามนโยบายหรือแผนงานของแต่ละแห่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงงบประมาณที่ใช้ของกลุ่มตัวอย่างในด้านผู้สูงอายุ สามารถสรุปเป็นรายละเอียด ดังรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

จากภาพที่ 4.1 กลุ่มตัวอย่างได้จัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยประมาณ ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต ได้จัดสรรงบประมาณด้านผู้สูงอายุ จำนวนประมาณ 657.06 ล้านบาท คิดเป็นจำนวนร้อยละ 32.99 จากงบประมาณรวมจำนวน 1,991.49 ล้านบาท และมีการจัดทำเป็นแผนงาน โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 33 โครงการ ส่วนเทศบาลเมืองปทุมธานี มีการจัดสรรงบประมาณด้านผู้สูงอายุ จำนวนประมาณ 32.25 ล้านบาท คิดเป็นจำนวนร้อยละ 5.02 จากงบประมาณ 642.39 ล้านบาท (แต่มีการนำงบประมาณจาก สปสช. เข้ามาสนับสนุนเพิ่มเติม) และมีการจัดทำแผนงาน โดยเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 10 โครงการ และกลุ่มตัวอย่างสุดท้ายเทศบาลตำบลระแหง มีการจัดทำงบประมาณด้านผู้สูงอายุ จำนวนประมาณ 4.00 ล้านบาท คิดเป็นจำนวนร้อยละ 4.35 จากงบประมาณ 92.00 ล้านบาท ตามลำดับ

หากพิจารณาถึงการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีปัญหาในการดำเนินการ ได้แก่ ขาดระเบียบรองรับ และการเข้าถึงผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาด้านคน (ผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงพอ) ด้านงาน (ขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน) และด้านเงิน (ขาดเงินงบประมาณในการปฏิบัติงาน) โดยมีสาเหตุแผนระดับชาติไม่ครอบคลุมในระดับท้องถิ่น ผู้สูงอายุไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีจำนวนมาก และนโยบายไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติได้จริงหรือทั่วถึง แม้นโยบายจะช่วยเหลือผู้สูงอายุได้จริง แต่ขาดความต่อเนื่อง และมอบอำนาจให้ระดับท้องถิ่นอย่างแท้จริง สำหรับความเห็นเรื่องแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุนั้นก่อนประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ทีมงาน การสนับสนุนในระดับนโยบายของผู้บริหาร การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ รวมทั้งต้องได้รับงบประมาณที่เพียงพอ และระเบียบข้อบังคับเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นตรงกันว่าควรเพิ่มการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

ในเรื่องขั้นตอนการบริหารนโยบายส่วนใหญ่ผู้บริหารจะกำหนดให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการตามขั้นตอนของการปฏิบัติงานราชการปกติ ซึ่งการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดเป็นส่วนมาก ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมสอดคล้องกันว่าต้องมีการทำความเข้าใจสนทนาคู่กัน และประชุมบ่อย ๆ ส่วนการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต ระบุว่า ควรมี Guideline ตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึงระดับท้องถิ่น และมีการแบ่งหน้าที่โดยมีระเบียบข้อบังคับอย่างชัดเจน สำหรับในเรื่องแผนงานสำคัญ 5 โครงการ (ประกอบด้วย โครงการพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ โครงการระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระยะยาว โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ) ผลที่ได้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลนครรังสิตและเทศบาลเมืองปทุมธานี มีการดำเนินการครบทุกโครงการ มีเพียงเทศบาลตำบลระแหง ที่ดำเนินการเพียงโครงการพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ และโครงการระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร ทั้งนี้ การดำเนินการตามแผนการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามแผนที่กำหนด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามสภาพของผู้สูงอายุและแผนงานที่กำหนด ในรูปแบบวัฒนธรรมชนบท คือ ดำเนินการเสมือนญาติ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของทั้ง 3 เทศบาล สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นปัญหาในการปฏิบัติงาน คือ ระเบียบข้อบังคับ และการเข้าถึงผู้สูงอายุ ผ่านลักษณะที่เรียกว่า เรื่องคน เรื่องงาน และเรื่องเงิน ซึ่งสาเหตุของปัญหา คือ นโยบายของชาติไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับพื้นที่ในระดับท้องถิ่น ประกอบกับตัวผู้สูงอายุเองต้องมีความเข้าใจในสถานะของตนเองด้วย ส่วนการดำเนินการสามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุได้จริงหรือไม่ต้องขึ้นกับนโยบายและโครงการที่รองรับว่าสามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้หรือไม่ รวมทั้งการดำเนินการต้องมีความต่อเนื่อง มีระเบียบรองรับ หรือการกระจายอำนาจให้ดำเนินการอย่างแท้จริง สนับสนุนด้านงบประมาณ และลดช่องว่างในการสั่งงานจากหลายกระทรวง

2) แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จคือ ผู้กำหนดนโยบาย งบประมาณ และข้อกฎหมายต้องสอดคล้องกันในการปฏิบัติจึงจะสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับทีมงาน ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ในการทำงาน และการสนับสนุนในด้านนโยบายในระดับต่าง ๆ รวมทั้ง การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนทั้ง เจ้าหน้าที่ ประชาชน ภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารนโยบายมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนใหญ่จะมีแผน

ดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน เช่น แผน 4 ปี แต่ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมได้ตลอดเวลา และในระดับชาติต้องมี Model ที่สามารถปรับใช้กับทุกพื้นที่ได้

3) นโยบายและแผนงานที่สำคัญในการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะดำเนินการตามแผนงานที่สำคัญ ได้แก่ (1) โครงการศักยภาพชมรมผู้สูงอายุ (2) ระบบดูแลผู้สูงอายุครบวงจร (3) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุระยะยาว (4) โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และ (5) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีการกำหนดไว้ในแผนงานของเทศบาล

4) แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุ มีการดำเนินงานตามแผน ส่วนใหญ่แม้เทศบาลจะขาดงบประมาณ ซึ่งทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างทั่วถึง แต่ก็สามารถทำตามแผนได้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ปัจจัยที่ทำให้เห็นนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว นอกจากขึ้นอยู่กับตัวนโยบายในระดับชาติและนโยบายในระดับท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องและรองรับด้วยระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนงบประมาณที่เหมาะสม สุดท้ายต้องคำนึงถึงการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตามหลักการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติของ เทศบาลทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะคล้ายกัน คือ นำนโยบายระดับชาติมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง ก่อนจัดทำโครงการที่เหมาะสม และกำหนดแผนงาน รวมทั้งผู้รับผิดชอบ ก่อนดำเนินการควบคู่ไปกับการติดตามประเมินผล สำหรับการตั้งกรมทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและวาจา แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดของเทศบาลแต่ละแห่ง ขึ้นกับผู้บริหาร คือ นายกเทศมนตรี นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ เทศบาลทั้ง 3 แห่ง มีปัญหาคล้ายกัน คือ ขาดงบประมาณ ขาดระเบียบข้อบังคับ และขาดความร่วมมือ

สามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

การบริหาร	เทศบาลนครรังสิต	เทศบาลเมืองปทุมธานี	เทศบาลตำบลระแหง
1) เป้าหมายในการดำเนินการ	- เชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ	- เชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ	- เชื่อมโยงกับนโยบายระดับชาติ
2) แผนงานในการดำเนินการ	- มีครบ	- มีครบ	- มีบางส่วน
3) โครงการในการดำเนินการ	- ดำเนินการครบ	- ดำเนินการครบ	- ดำเนินการครบ
นโยบาย/แผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1. เทศบาลนครรังสิต: มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งการบริหารงานจะจัดทำเป็นโครงการพัฒนาผู้สูงอายุ ใช้ผู้รับประโยชน์คือ ผู้สูงอายุเป็นหลัก 2. เทศบาลเมืองปทุมธานี: มุ่งเน้นการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ การประชุมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแผนงานของ สปสช. 3. เทศบาลตำบลระแหง: ใช้นโยบายระดับชาติเป็นหลักและนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของเทศบาลตำบลระแหง อย่างเหมาะสม			

จากตารางที่ 4.2 การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยนำนโยบายระดับชาติมาจัดทำเป็นแผนสำหรับหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนทำโครงการในแต่ละส่วนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ทั้ง 3 เทศบาลมีการนำนโยบายระดับชาติมาเป็นตัวตั้งก่อนจัดทำนโยบายของเทศบาล และลงลึกถึงแผนงาน และโครงการตามลำดับ ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการและติดตามจากผู้บริหาร ส่วนแผนงานและโครงการจะมีการดำเนินการที่ครบและสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

4) การกำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าหมายสำเร็จ

ในการกำหนดเป้าหมายสำเร็จและวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยธรรมชาติการทำงานทั่วไปมีแนวโน้มที่จะใช้ทรัพยากรมาก บรรลุเป้าหมายสำเร็จต่ำ ดังนั้นในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติจึงมักจะต้องมีการควบคุมให้ใช้ทรัพยากรน้อย แต่ได้เป้าหมายสูง การควบคุมดังกล่าวจึงอาจเป็นมาตรฐานเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้ ซึ่งมีขอบข่ายกว้างในทางการจัดการ อาจมีหลายลักษณะ ได้แก่ การรายงาน การติดตาม การนิเทศ และการประเมินผล ซึ่งถ้าหากจะให้เกิด ความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติ

ก็ควรกำหนดเกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จไว้ให้ชัดเจน ดังนั้น ในการศึกษาในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงการออกแบบนโยบายในการควบคุม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การนำขั้นตอนการนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติทั้ง 10 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) วิเคราะห์นโยบายของหน่วยงาน (2) วิเคราะห์นโยบายและแผนของหน่วยงานปฏิบัติ (3) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (4) วิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงาน ในการวางแผนเพื่อตอบสนองนโยบาย (5) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน (6) กำหนดเป้าหมาย (7) กำหนดวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ (8) กำหนดองค์กรปฏิบัติ (9) กำหนดวิธีการจัดการ และ (10) กำหนดแนวทางการควบคุมการบรรลุเป้าหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ได้มีการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยดำเนินการศึกษานโยบาย แผนงาน แนวทางปฏิบัติ รวมทั้งนำความรู้จากเอกสารและประสบการณ์ตรง ตลอดจนการนำแนวความคิดที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ดังนี้

(1) วิเคราะห์นโยบายในระดับชาติ และระดับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายผู้สูงอายุ โดยอ้างอิงแผนปฏิบัติการผลักดันและขับเคลื่อนประเด็นการดูแลผู้สูงอายุ และยุทธศาสตร์ด้านผู้สูงอายุ ประจำปี เพื่อนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของชาติหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะนำนโยบายหรือแผนงานในระดับชาติเป็นตัวตั้ง และกำหนดนโยบาย โดยลงรายละเอียดถึงแผนงานปฏิบัติในพื้นที่จริง

(3) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการรวบรวมความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นระยะ ๆ จึงทราบปัญหาและรับรู้ความต้องการอยู่แล้ว โดยอยู่ระหว่างการนำหรือคัดเลือกผู้สูงอายุให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

(4) วิเคราะห์ศักยภาพของหน่วยงาน ในการวางแผนเพื่อตอบสนองนโยบายด้านผู้สูงอายุ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน่วยงานรองรับการปฏิบัติงานด้านนี้อยู่แล้ว

(5) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน ส่วนใหญ่จะระบุว่า ขาดงบประมาณ และกำลังพล

(6) กำหนดเป้าหมาย ในการปฏิบัติงานจะมีการกำหนดเป้าหมายไว้เป็นจำนวนที่ผู้สูงอายุ แต่ในความเป็นจริงอาจยังไม่พอ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ระหว่างรวบรวมข้อมูลความต้องการที่นอกเหนือจากด้านสุขภาพอนามัย หรือเบี้ยยังชีพ แต่ต้องดูในภาพรวมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

(7) กำหนดวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ ส่วนใหญ่จะยึดวิธีการทำงานตามระเบียบวิธีการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานรัฐ เป็นหลัก

(8) กำหนดองค์กรปฏิบัติ ยึดหลักตามระเบียบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้บริหารแต่ตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามแผนงาน

(9) กำหนดวิธีการจัดการ ยึดหลักตามระเบียบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการประเมินผลหน่วยงาน

(10) กำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าหมาย ยึดหลักตามระเบียบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า การนำนโยบายของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติส่วนใหญ่มีการดำเนินงานตามแผน แม้จะขาดงบประมาณสนับสนุนซึ่งทำให้ไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างทั่วถึง แต่ก็สามารถทำตามแผนงานได้ และเป้าหมายที่มุ่งเน้น คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหลัก

สำหรับขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลทั้ง 3 แห่ง สามารถสรุป ได้ดังนี้

(1) เทศบาลนครรังสิต

- นำนโยบายระดับชาติ มาประยุกต์กับความต้องการในพื้นที่เพื่อจัดทำนโยบายของเทศบาลนครรังสิต

- จัดทำนโยบายของเทศบาลนครรังสิต ในรูปแบบแผนงาน 4 ปี

- กำหนดโครงการ และหน่วยงานรับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- การสั่งการ การติดตาม และการประเมินผล ส่วนใหญ่นายกเทศมนตรีเทศบาลนครรังสิตจะเป็นผู้สั่งการ โดยมีทั้งที่เป็นทางการ (หนังสือ) และไม่เป็นทางการ (วาจา) รวมทั้งการเข้าไปร่วมทำโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการ Long Term Care เป็นต้น

ทั้งนี้ เทศบาลนครรังสิต จะใช้หลักการ โครงการใด ๆ มีแผนงานรองรับหรือไม่ มีงบประมาณอุดหนุนในโครงการหรือไม่ ถ้าไม่มีงบประมาณสามารถเปิดช่องทางให้มีการขอรับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งสามารถขอรับบริจาคเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานโครงการได้

(2) เทศบาลเมืองปทุมธานี

- นำนโยบายระดับชาติ มาประยุกต์กับความต้องการในพื้นที่เพื่อจัดทำนโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี

- จัดทำนโยบายของเทศบาลเมืองปทุมธานี ในรูปแบบแผนงาน 4 ปี

- กำหนดโครงการ และหน่วยงานรับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- การสั่งการ การติดตาม และการประเมินผล ส่วนใหญ่ นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองปทุมธานีจะเป็นผู้สั่งการ โดยมีทั้งที่เป็นทางการ (หนังสือ) และไม่เป็นทางการ (วาจา) เช่น โครงการ สร้างอาคารผู้สูงอายุ เมื่อมีการสั่งการให้ดำเนินการ นายกเทศมนตรีจะทำการติดตามทวงถาม เป็นระยะ ๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ เทศบาลเมืองปทุมธานี จะกำหนดให้มีการประชุมหัวหน้าส่วนราชการของ เทศบาลเมืองปทุมธานีเป็นประจำทุกเดือน และอาศัยการประชุมดังกล่าวในการติดตาม สั่งงาน และ ประเมินผลการดำเนินงานนโยบายไปปฏิบัติในโครงการ

(3) เทศบาลตำบลระแหง

- นำนโยบายระดับชาติ มาประยุกต์กับความต้องการในพื้นที่เพื่อจัดทำนโยบาย ของเทศบาลตำบลระแหง

- จัดทำนโยบายของเทศบาลตำบลระแหง ในรูปแบบแผนงาน 4 ปี

- กำหนดโครงการ และหน่วยงานรับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- การสั่งการ การติดตาม และการประเมินผล ส่วนใหญ่ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลระแหงจะเป็นผู้สั่งการ โดยมีทั้งที่เป็นทางการ (หนังสือ) และไม่เป็นทางการ (วาจา) ซึ่งส่วนใหญ่ นายกเทศมนตรีจะเป็นผู้ติดตามทวงถามผลการดำเนินงานที่มีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ทั้งนี้ การประเมินผล เทศบาลตำบลระแหงจะมีคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงาน เช่น ในกองวิชาการเมื่อมีการรับคำสั่งให้นำนโยบายไปปฏิบัติเป็นโครงการ เมื่อถึงขั้นการประเมินผล จะมีคณะกรรมการดำเนินการประเมินผล ในรูปแบบรายงานจากการดำเนินการของหน่วยงานที่ รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ผลสรุปของคณะกรรมการประเมินผล ส่งให้นายกเทศมนตรีในลำดับ สุดท้าย เป็นต้น

หากพิจารณาเนื้อหาของขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลทั้ง 3 แห่งที่กล่าวมา ข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ มีการนำนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรมา ประยุกต์ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง โดยเริ่มมีการวางแผนจัดทำโครงการให้เหมาะสมและ กำหนดแผนงาน ผู้รับผิดชอบ และดำเนินการควบคุมไปกับการติดตามประเมินผล ซึ่งการสั่งการมีทั้งเป็น ลายลักษณ์อักษรและวาจา แล้วแต่กรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหาร (นายกเทศมนตรี) นั่นเอง

การนำนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคคล้ายคลึงกัน ทั้ง 3 เทศบาล คือ ขาดงบประมาณ ขาดระเบียบข้อบังคับ และขาดความร่วมมือ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(1) เทศบาลนครรังสิตพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ระเบียบแนวทางการดำเนินงานไม่ชัดเจน เรื่องงบประมาณในบางกรณีใช้ไม่ได้และไม่มีการประเมินผล ซึ่งงบประมาณมีหลายประเภท แต่ไม่มี

ระเบียบรองรับจึงไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น การซ่อมบ้านคนที่ยากจน ก็จะได้เงินจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อย่างเดียว

นอกจากนั้นเนื่องจากเทศบาลมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ชนบท แออัด และมีตลาดซึ่งชุมชนค่อนข้างกว้างมีต่างดาวเยอะ การเข้าถึงประชากรบางส่วนยังเข้าไม่ถึง จึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเหมือนปัญหาและอุปสรรคที่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนบางส่วนที่อยากให้ช่วยเหลือได้ หรือในกรณีอื่น ๆ ที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือได้ การเข้าถึงการประชาสัมพันธ์ การที่มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แต่ในบางกรณีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่สามารถเข้าถึงบ้านที่ต้องการให้ช่วยเหลือ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากบ้านที่ต้องการให้ช่วยเหลือไม่ถูกปรากฏในข้อมูล ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ เพราะทำให้ผู้ป่วยซึ่งเป็นผู้สูงอายุไม่ได้รับการช่วยเหลือ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลนครรังสิต ประกอบด้วย (1) ระเบียบไม่ชัดเจน ทำให้การช่วยเหลือหรือดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง (2) ระเบียบรองรับในเรื่องที่จะดำเนินการ ส่งผลให้การดำเนินการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง และ (3) มีงบประมาณที่เพียงพอ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ ด้วยขีดจำกัดในส่วนของข้อกำหนด

(2) เทศบาลเมืองปทุมธานีพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ปัญหาในเรื่องของงบประมาณ เพราะแม้ว่าเทศบาลเมืองปทุมธานีจะเป็นเทศบาลเมือง แต่สิ่งหนึ่งที่เทศบาลจะต้องแบกรับคือในเรื่องของการมีภาระค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไม่เฉพาะแต่ในเรื่องของผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีภาระในเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน เรื่องของสาธารณสุข เป็นต้น จึงส่งผลกระทบต่อการนำงบประมาณมาใช้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ปัญหาที่ 2 คือ ในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขได้โอนเงินงบประมาณเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว LONG TERM CARE ให้รายละ 5,000 บาทต่อปี ซึ่งระเบียบในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานนั้นพบว่ายังไม่ชัดเจน ซึ่งก็มีผลว่าเงินที่ได้รับมานั้นยังไม่สามารถที่จะนำออกมาใช้ได้ อย่างชัดเจน ต้องรออีกระยะหนึ่ง

ปัญหาที่ 3 ในเรื่องการดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วยด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณสุข ซึ่งการดำเนินการเหล่านั้นจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ท้องถิ่นอย่างเดียวเท่านั้น แต่อาจรวมถึงกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรชุมชน และท้องถิ่นที่จะเข้ามาร่วมคิด ร่วมประเมิน ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมบูรณาการถึงจะสำเร็จได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองปทุมธานี ประกอบด้วย (1) งบประมาณไม่เพียงพอ (2) การไม่มีระเบียบปฏิบัติรองรับค่าใช้จ่าย (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ใช่เป็นองค์กรเดียวที่จะดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีหน่วยงานอื่น ๆ มาร่วมดำเนินการเพื่อจะได้มีความยั่งยืน เช่น กระทรวงสาธารณสุข ได้โอนเงินงบประมาณเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว LONG TERM CARE ให้กับผู้สูงอายุรายละ 5,000 บาทต่อปี ซึ่งปัจจุบันระเบียบในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานยังไม่ชัดเจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเงินที่ได้รับไม่สามารถที่จะนำออกมาใช้ได้ ครบถ้วนถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การดำเนินการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และองค์กรชุมชน และท้องถิ่นที่จะเข้ามาร่วมคิด ร่วมประเมิน ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมบูรณาการถึงจะสำเร็จได้

3) เทศบาลตำบลระแหงพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ขาดงบประมาณ เพราะงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของแผนงานหรือโครงการ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาและช่วยเหลือผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลระแหง ประกอบด้วย การขาดงบประมาณที่ไม่เพียงพอ

โดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของทั้ง 3 เทศบาล (เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง) ประกอบด้วย การขาดงบประมาณ การขาดระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

แนวทางการบริหารนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสม หมายถึง กระบวนการที่จะนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย ขั้นการวิเคราะห์นโยบายและแผนของหน่วยงานปฏิบัติ ขั้นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ขั้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน ขั้นการกำหนดวิธีปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ และขั้นการกำหนดแนววิธีการควบคุมการบรรลุเป้าสำเร็จ

แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ หมายถึง การให้บริการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุได้รับความสะดวกสบาย มั่นคง มีหลักประกันในการดำรงชีวิต ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้มีขึ้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งทุกคนมีสิทธิจะได้รับบริการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต สำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ การประกันสังคม การช่วยเหลือ สาธารณะ การบริการสังคม ประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ และด้านบริการสังคมและนันทนาการ ตลอดจนการช่วยเหลือ เกื้อกูลของภาคประชาชน ทั้งนี้ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ จึงต้องมีการพัฒนาและบูรณาการจาก ภาครัฐและทุกภาคส่วน เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

จากการศึกษาพบว่า การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับผู้สูงอายุ ผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุระดับชาติและระดับองค์กร และเทศบาลทั้ง 3 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ได้มีการนำนโยบาย ผู้สูงอายุของท้องถิ่น ไปปฏิบัติในท้องถิ่นนั้น พบว่าแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

1) การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่น ไปปฏิบัติในท้องถิ่น

(1) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครรังสิต

ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติของเทศบาลนครรังสิต ได้ระบุว่า โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ ที่ได้จัดทำขึ้นเป็น โครงการที่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครรังสิตตอบรับและได้ประโยชน์มากที่สุด จึงมีการจัดขึ้นถึงรุ่นที่ 5 และจะมีจัดโครงการต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ สอดคล้องกับผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่า ต้องการให้เทศบาลนครรังสิตจัดโครงการที่เพิ่มศักยภาพ และสร้าง ความภูมิใจต่อผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุไม่ใช่ภาระของสังคมแต่ยังเป็นทรัพยากรหรือคลังสมองของสังคม จึงเป็น ที่มาของโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติที่มุ่งเน้นการรองรับสังคม ผู้สูงอายุ ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

(2) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองปทุมธานี

เทศบาลเมืองปทุมธานี ได้จัดให้มีโครงการออกกำลังกายในผู้สูงอายุในลักษณะการ รวมกลุ่มของผู้สูงอายุในลักษณะชมรม เพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเรื่องของวิชาการ การเพิ่ม ศักยภาพ ตลอดจนการดูแลสุขภาพ ซึ่งนโยบายของผู้บริหารคือ ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนด โครงการในรูปแบบการเสนอโครงการเพื่อความเหมาะสม และเมื่อพิจารณาว่าสมควรแก่การจัดอยู่ใน โครงการของเทศบาลเมืองปทุมธานี ผู้บริหารจะดำเนินการ และสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

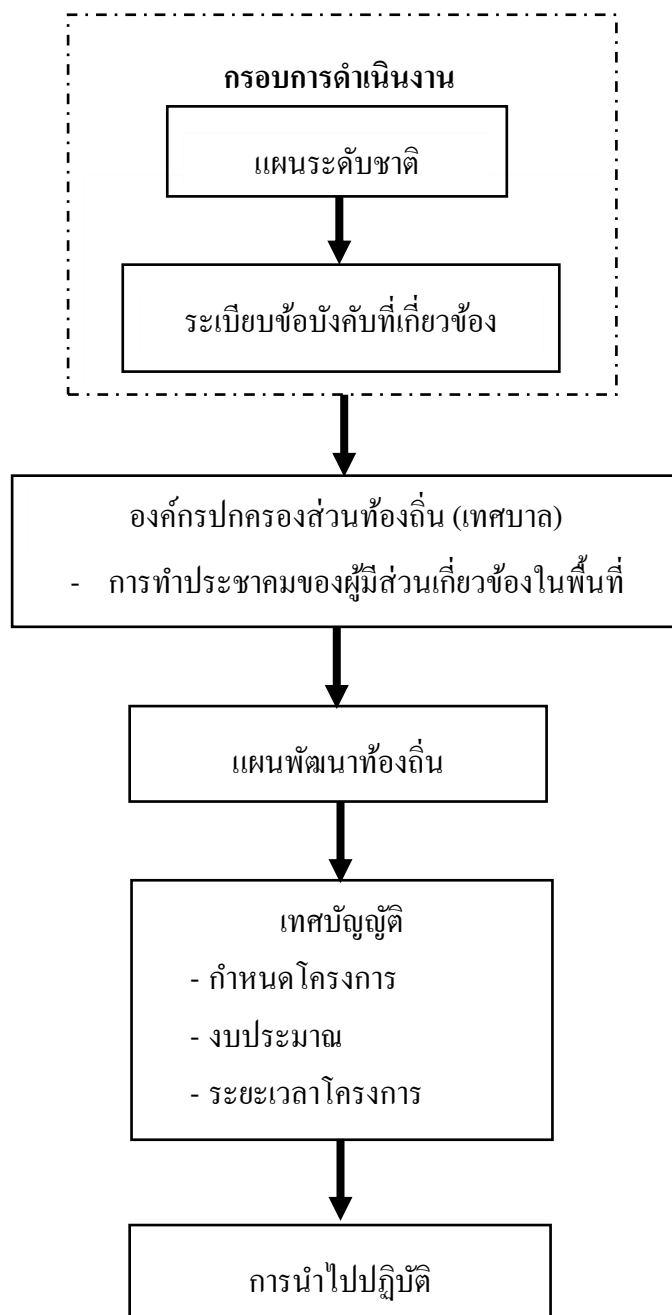
การจัดทำแผนงาน รายละเอียดโครงการ ตลอดจนสนับสนุนด้านผู้ปฏิบัติ งบประมาณ และการบริหาร ติดตามโครงการ

(3) ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลระแหง

เทศบาลตำบลระแหง ได้จัดให้มีโครงการใส่ใจผู้สูงอายุ เน้นการสร้างอาชีพ เช่น งานเครื่องสาน และงานประดิษฐ์ เป็นโครงการที่ทั้งผู้บริหารและผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลระแหงมีความเห็นตรงกันว่า ตอบสนองความต้องการและนำนโยบายระดับชาติมาใช้ในระดับท้องถิ่น ได้จริงเนื่องจากผู้สูงอายุมีรายได้เพิ่ม และยังใช้ทักษะที่มีอยู่ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นสร้างรายได้ แก้ปัญหาการเป็นภาระให้แก่บุตรหลาน รวมทั้งยังสร้างความภาคภูมิใจในตนเองให้กับผู้สูงอายุ อีกด้วย

หากพิจารณาเนื้อหาของการนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่นนั้น จะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 เทศบาลได้มีการนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นอันเป็นนโยบายของระดับชาติและระดับองค์กรไปปฏิบัติในท้องถิ่น ทำให้ได้มาซึ่งโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ โยคะ ออกกำลังกาย ตรวจสุขภาพร่างกาย โครงการเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้และการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือช่วยเหลือผู้เปราะบาง เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านั้นเกิดประโยชน์ทั้งแก่ชุมชน สังคม และผู้สูงอายุ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ทั้งระหว่างผู้สูงอายุเอง ทำให้มีเพื่อนในวัยเดียวกันมาแลกเปลี่ยนความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งในด้านสุขภาพ การเข้าสังคม หรือด้านอื่น ๆ ช่วยลดปัญหาภาวะซึมเศร้าในวัยผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในระหว่างครอบครัว ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้เกิดการดูแลเอาใจใส่กันและกัน ดูแลในเรื่องความเป็นอยู่และสุขภาพมากยิ่งขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดชุมชนน่าอยู่แก่ผู้สูงอายุ

สำหรับขั้นตอนหรือกระบวนการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบัน คือ นำแผนในระดับชาติ ประกอบกับระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ก่อนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) จะทำประชาคมเพื่อสอบถามความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อนำมาระบุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และต่อจากนั้นก็จัดทำเทศบัญญัติ เพื่อที่จะได้กำหนดโครงการ งบประมาณ พร้อมระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของโครงการดังกล่าว เมื่อผ่านเทศบัญญัติก็จะนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำที่จะดำเนินการทำต่อไป สามารถแสดงได้ตามภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 กระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

จากการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจากการวิเคราะห์การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติ โดยการมีส่วนร่วมกับผู้สูงอายุในการนำนโยบายระดับชาติระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ จากแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมที่ระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ กฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทำให้ได้แนวทางการบริหาร

นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบข้อสรุปของการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุซึ่งมีส่วนประกอบ 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนด

ส่วนที่ 3 ความรู้ในการบริหารนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4 การผสมผสานในทุก ๆ ด้านเพื่อดำเนินการให้สำเร็จ

ส่วนที่ 5 ความต้องการของผู้สูงอายุที่แท้จริงในท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในกระบวนการกำหนดนโยบาย ทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องและตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ติดตาม ประเมินผลในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนด หมายถึง การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนงานที่ต้องนำนโยบายผู้สูงอายุระดับชาติมาปรับและประยุกต์เพื่อนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

ส่วนที่ 3 ความรู้ในการบริหารนโยบายและการปฏิบัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในทุกส่วนต้องมีความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนมีการพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้ง มีความพอเพียงของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติ รวมทั้งผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย รู้กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเข้าใจและถูกต้อง

ส่วนที่ 4 การผสมผสานความรู้ในทุก ๆ ด้านเพื่อดำเนินการให้สำเร็จ หมายถึง ความร่วมมือ และผสมผสานความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในรูปแบบทางการ และไม่เป็นทางการ อันได้แก่ การปฏิบัติงานตามแนวทางของระเบียบงาน

ราชการ และการร่วมมือแบบไม่มีรูปแบบแต่ไม่ผิดระเบียบราชการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และทำงานอย่างสำเร็จลุล่วงได้ในที่สุด ทั้งนี้ การทำจัดบริการผู้สูงอายุ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐส่วนกลาง รวมทั้งรัฐวิสาหกิจ

ส่วนที่ 5 ความต้องการของผู้สูงอายุที่แท้จริงในท้องถิ่น หมายถึง ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงเป็นอย่างยิ่งคือ ความต้องการ ผู้สูงอายุอย่างแท้จริงในแต่ละท้องถิ่น ย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถกำหนดนโยบายได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติของแต่ละท้องถิ่นว่ามีการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้เข้าถึงความต้องการของผู้สูงอายุอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2) ความต้องการของผู้สูงอายุของท้องถิ่น ไปปฏิบัติในท้องถิ่น

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 36 คน จากเทศบาล 3 แห่ง ๆ ละ 12 คน มีเนื้อหาเกี่ยวกับ การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ต้องการได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และคุณภาพชีวิตที่เน้นตัวผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยมีแนวทางเพื่อให้ได้ผลสำเร็จ คือ ให้เทศบาลทุกแห่งเป็นตัวกลางดำเนินการ และผู้สูงอายุมีการรวมตัวกันเพื่อหาข้อสรุปความต้องการก่อนนำเสนอเพื่อให้ได้ความต้องการที่แท้จริง ส่วนทัศนคติต่อการบริหารนโยบายส่วนใหญ่ระบุว่า มีประสิทธิภาพ ได้ประโยชน์ และมีรูปแบบที่เหมาะสมแต่ควรเพิ่มเติมในบางเรื่อง เช่น เน้นเรื่องสุขภาพ มุ่งไปที่ผู้ป่วยติดเตียง การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และชมรมสันตนาการ เป็นต้น สำหรับแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยรัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุอย่างชัดเจน และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานของท้องถิ่น สำหรับในเรื่องการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุได้จริง และในด้านความต้องการของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ต้องการให้เน้นด้านคุณภาพชีวิตและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมุ่งการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในลักษณะชมรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันถือว่าดีแต่ควรเพิ่มบริการด้านสาธารณสุขให้ครอบคลุมมากขึ้น และภาครัฐควรมีระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ เพื่อรองรับการดำเนินการของเทศบาล

การกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยส่วนใหญ่ระบุว่า ตอบสนองได้จริง เพราะตอบสนองทุกอย่างที่ผู้สูงอายุต้องการ เช่น บัตรคนจน บัตรผู้สูงอายุ เทศบาลได้ปรับตามนโยบายรัฐบาลอยู่แล้ว

รวมทั้ง โครงการดูแลในหมู่บ้าน เรื่อง ไฟฟ้า ถนน คุณภาพชีวิต ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ดูแลผู้สูงอายุ ที่คิดเตียง สำหรับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง อยากให้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) มาเยี่ยมตามบ้านและจัด โครงการบ่อย ๆ อยากให้จัดให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มเพื่อเราจะได้มาศึกษาหาความรู้ ในแต่ละเดือน อย่างชมรมก็มีอยู่บ้างแล้วแต่ว่าทางอื่นเค้าจะรวบรวมกัน ได้ดี แต่ที่ตำบลระแหงยังไม่ดี มีแต่ยังทำไม่ได้ ชมรมตรงนี้ดีที่สุด ถ้าทำได้ คือแต่ละเดือนให้มารวมกัน และก็มาทำกิจกรรมร่วมกัน มาคิดและเสนอให้เทศบาลจัดทำกิจกรรม เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เช่น การรักษาพยาบาล บางทีไปหาหมอต้องรอ อยากให้มีแพทย์เคลื่อนที่มาดูแลผู้สูงอายุ เทศบาลควรจะทำตรงนี้ และจัดทำโครงการวิชาชีพให้เหมาะกับผู้สูงอายุ ให้มีรายได้เพิ่ม

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหารูปแบบการบริหาร นโยบายท้องถิ่นของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่ตรงกับความต้องการของแต่ละพื้นที่ อย่างแท้จริง เพื่อนำมาประเมินผลการบริหาร นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็น กลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ 3 แห่ง คือ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง นั้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในด้านความต้องการของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้พัฒนาองค์กรความรู้ และคุณภาพชีวิต การจัดสถานที่รองรับผู้สูงอายุในเทศบาล รวมทั้งเทศบาลควรให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง โดยแนวทางที่ต้องการของผู้สูงอายุ คือ ให้เทศบาลเป็นศูนย์กลาง และระดมความคิดเห็นจากผู้สูงอายุในพื้นที่ และมีการปรับปรุงให้ทันสมัย รวมทั้งกำหนดนโยบายและระเบียบ ข้อบังคับรองรับอย่างเหมาะสม

(2) ทศนคติของผู้สูงอายุที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหาร นโยบายขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เห็นว่านโยบายและแผนงานของเทศบาลมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีแผนงานที่ดี ได้ประโยชน์ และเหมาะสม โดยเน้นการจัดทำบริการสาธารณะ และคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง

(3) แนวทางในการบริหาร นโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคม ผู้สูงอายุ เมื่อมีนโยบายและโครงการรองรับแล้ว ควรมีผู้ดูแลและการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง โดยมีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตเป็นหลัก ส่วนรัฐบาลควรพัฒนาด้านความรู้ และการสนับสนุนด้านเงินงบประมาณที่เหมาะสม รวมทั้งต้องมีแนวทางที่ชัดเจนให้กับองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับ สังคมผู้สูงอายุตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้จริง แต่ควร

มุ่งเน้นและเพิ่มเติมในเรื่องของคุณภาพชีวิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

(5) ความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง สรุปลงในภาพรวม คือ ต้องการเน้นในเรื่ององค์ความรู้ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ เช่น เรื่องสุขภาพ การประกอบอาชีพ เป็นต้น

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า ความต้องการของผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะระบุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น การรวบรวมความต้องการของผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและครบถ้วนจึงเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องการเครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในแต่ละแห่ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สุดในการดำเนินการ

3) แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

จากการนำนโยบายและความต้องการผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่นนั้น ทำให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ควรประกอบด้วย

(1) มีการพัฒนาองค์ความรู้ และคุณภาพชีวิต การจัดสถานที่รองรับผู้สูงอายุในเทศบาล

(2) มีการตั้งผู้ดูแลและการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง โดยมีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตเป็นหลัก

(3) รัฐบาลควรพัฒนาด้านความรู้และการสนับสนุนด้านเงินงบประมาณที่เหมาะสม รวมทั้งต้องมีแนวทางที่ชัดเจนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การกำหนดนโยบายควรเน้นในเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เช่น องค์ความรู้ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ได้แก่ เรื่องสุขภาพ การประกอบอาชีพ เป็นต้น

โดยสรุป การที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ที่สามารถใช้สำหรับดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้นั้น จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ทำให้ได้มาซึ่งรายละเอียด ดังนี้

(1) การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า นโยบายระดับชาตินั้นได้วางกรอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายดังกล่าวไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อประเทศชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้สูงอายุเอง และจากที่ได้ศึกษานโยบายของเทศบาลทั้ง 3 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ทั้ง 3 เทศบาลต่างได้นำแนวนโยบายทั้งของระดับชาติและระดับองค์กรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเขตของตน เช่น การจัดให้มีโครงการพัฒนาความรู้ ฝึกอาชีพ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพหรือปัญหาสุขภาพ หรือการสร้างความสัมพันธ์ภายในสังคมและครอบครัว เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อเทศบาลและผู้สูงอายุเอง อันเป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ 1 เพื่อศึกษาการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ

(2) การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่น ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า เทศบาลทั้ง 3 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ทั้ง 3 เทศบาลต่างได้นำแนวทางนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในท้องถิ่น ซึ่งจากผลจากการศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นพบว่า โครงการที่มีการดำเนินการใน 3 เทศบาลล้วนแต่ประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ หากเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ฝึกอาชีพ และพัฒนาความเชี่ยวชาญ ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการดังกล่าวคือ ผู้สูงอายุได้มีการฝึกอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น ทำขนมไทย อาหารพื้นเมือง เป็นต้น หรือโครงการที่เกี่ยวกับสุขภาพ ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการดังกล่าวคือ ผู้สูงอายุหันมาเอาใจดูแลสุขภาพยิ่งขึ้น เน้นการออกกำลังกาย ทำสมาธิจิตใจให้แจ่มใส ไม่เก็บตัวหรือปิดกั้นตัวเองจากสังคมจนเกินไป นอกจากนี้ยังเพื่อแผ้วความห่วงใยและการเอาใจใส่ไปยังเพื่อนหรือผู้สูงอายุในวัยเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากการมีโครงการเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยติดเตียง เป็นต้น หรือโครงการเกี่ยวกับเบี้ยยังชีพ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่ได้รับจากภาครัฐ เป็นต้น โครงการต่าง ๆ เหล่านี้พบว่า ทั้ง 3 เทศบาลถือปฏิบัติตามแนวนโยบายระดับชาติและระดับองค์กร ซึ่งประสบผลสำเร็จทุกโครงการ แต่ปัญหาเกี่ยวกับการนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่นนั้นพบว่า การขาดงบประมาณ การขาดระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาในประเด็นการนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่น เป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่น

(3) แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสม เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า เทศบาลทั้ง 3 เทศบาล ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ได้นำนโยบายของระดับชาติ ระดับองค์กร มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ก. มีการพัฒนาองค์ความรู้ และคุณภาพชีวิต การจัดสถานที่รองรับผู้สูงอายุในเทศบาล ข. มีการตั้งผู้ดูแลและการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง โดยมีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตเป็นหลัก ค. รัฐบาลควรพัฒนา ด้านความรู้และการสนับสนุนด้านเงินงบประมาณที่เหมาะสม รวมทั้งต้องมีแนวทางที่ชัดเจนให้กับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ง. การกำหนดนโยบาย ควรเน้นในเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เช่น ความรู้ คุณภาพชีวิต การส่งเสริมและ สนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ได้แก่ เรื่องสุขภาพ การประกอบอาชีพ เป็นต้น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของเทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลระแหงพบว่า เทศบาลนครรังสิต มุ่งเน้นการบริหารผู้สูงอายุผ่านกิจกรรม สุขภาพของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับเทศบาลเมืองปทุมธานี มีเพียงเทศบาลตำบลระแหง ที่มุ่งการสร้าง อาชีพมากกว่า แต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ต้องการได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และคุณภาพ ชีวิตที่เน้นตัวผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยมีแนวทางเพื่อให้ได้ผลสำเร็จ คือ ให้เทศบาลทุกแห่งเป็นตัวกลาง ดำเนินการ และผู้สูงอายุมีการรวมตัวกันเพื่อหาข้อสรุปความต้องการก่อนนำเสนอเพื่อให้ได้ ความต้องการที่แท้จริง ส่วนทัศนคติต่อการบริหารนโยบายส่วนใหญ่ระบุว่า มีประสิทธิภาพ ได้ประโยชน์ และมีรูปแบบที่เหมาะสมแต่ควรเพิ่มเติมในบางเรื่อง เช่น เน้นเรื่องสุขภาพ มุ่งไปที่ผู้ป่วย ดิเคเตียง การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และชมรมสันตนาการ เป็นต้น สำหรับแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุ โดยรัฐบาลควรกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุอย่างชัดเจน และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ ต่อการดำเนินงานของท้องถิ่น สำหรับในเรื่องการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ รองรับสังคมตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของ ผู้สูงอายุได้จริง และในด้านความต้องการของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างระบุว่า ต้องการให้เน้นด้าน คุณภาพชีวิตและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมุ่งการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในลักษณะชมรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวทางในการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ในปัจจุบันถือว่าดีแต่ควรเพิ่มบริการด้านสาธารณสุขให้ครอบคลุมมากขึ้น และภาครัฐควรมีระเบียบ ข้อบังคับให้ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ เพื่อรองรับการดำเนินการของเทศบาล

การกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยส่วนใหญ่จะระบุว่า ตอบสนองได้จริง เพราะตอบสนอง ทุกอย่างที่ผู้สูงอายุต้องการ เช่น บัตรคนจน บัตรผู้สูงอายุ เทศบาลได้ปรับตามนโยบายรัฐบาลอยู่แล้ว รวมทั้ง โครงการดูแลในหมู่บ้าน เรื่องไฟฟ้า ถนน คุณภาพชีวิต ความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ดูแล ผู้สูงอายุที่ติดเตียง สำหรับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง อยากให้ อสม. มาเยี่ยมตามบ้านและ จัดโครงการบ่อย ๆ อยากให้จัดให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มเพื่อเราจะได้มาศึกษาหาความรู้ในแต่ละเดือน ๆ อย่างชมรมมันก็มีอยู่บ้างแล้วแต่ว่าทางอื่นเค้าจะรวบรวมกันได้ดี แต่ที่ตำบลระแหงยังไม่มี มีแต่ ยังทำไม่ได้ ชมรมตรงนี้ดีที่สุด ถ้าทำได้ คือแต่ละเดือนให้มารวมกัน และก็มาทำกิจกรรมร่วมกัน มาคิดและเสนอให้เทศบาลจัดทำกิจกรรม เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เช่น การรักษาพยาบาล บางทีไปหาหมอต้องรอ อยากให้หมีแพทย์เคลื่อนที่มาดูแลผู้สูงอายุ เทศบาลควรจะ จัดทำตรงนี้ และจัดทำโครงการวิชาชีพให้เหมาะกับผู้สูงอายุ ให้มีรายได้เพิ่ม

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็น แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เป็นการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารนโยบาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถสรุปผล เป็นตารางที่ 4.2 ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงผลคำตอบที่ได้มีการศึกษาตามวัตถุประสงค์

ประเด็นที่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์	วัตถุประสงค์การวิจัย
1. การบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับสังคมสูงอายุผ่านการดำเนินการตามนโยบาย ด้านผู้สูงอายุในระดับชาติ การกำหนดนโยบายด้านผู้สูงอายุ ของระดับชาติมีที่มาจากหลายแหล่ง ดังนี้ นโยบายส่วนที่ 1 ประกอบด้วย (1) คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (2) รัฐบาล (รัฐมนตรี) (3) คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ	คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษา การบริหารนโยบายขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ผ่านการดำเนินการตามนโยบายด้าน ผู้สูงอายุในระดับชาติ

ประเด็นที่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์	วัตถุประสงค์การวิจัย
นโยบายส่วนที่ 2 ประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (3) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นโยบายส่วนที่ 3 ประกอบด้วย แผนระดับกระทรวง	
2. นโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่น ไปปฏิบัติในท้องถิ่น เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ทั้ง 3 เทศบาลต่างได้นำแนวทางนโยบายระดับชาติและระดับองค์กรมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในท้องถิ่น และประสบผลสำเร็จ เช่น โครงการเกี่ยวกับการเรียนรู้ ฝึกอาชีพ และโครงการพัฒนาความเชี่ยวชาญ โครงการเกี่ยวกับสุขภาพ เป็นต้น แต่ยังพบว่าปัญหาของการนำนโยบายของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่นคือการขาดงบประมาณ การขาดระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำนโยบายผู้สูงอายุของท้องถิ่นไปปฏิบัติในท้องถิ่น
3. แนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี และเทศบาลตำบลระแหง ได้นำนโยบายของระดับชาติ ระดับองค์กรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และให้ได้ว่าซึ่งแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ก. มีการพัฒนาองค์กรความรู้ และคุณภาพชีวิต การจัดสถานที่รองรับผู้สูงอายุในเทศบาล ข. มีการตั้งผู้ดูแลและการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง โดยมีจุดศูนย์กลางที่ชัดเจน มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตเป็นหลัก ค. รัฐบาลควรพัฒนาด้านความรู้และการสนับสนุนด้านเงินงบประมาณที่เหมาะสม รวมทั้งต้องมีแนวทางที่ชัดเจน	คำตอบตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดีและเหมาะสมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ

ประเด็นที่ได้มีการศึกษาและวิเคราะห์	วัตถุประสงค์การวิจัย
ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ง. การกำหนดนโยบายควรเน้นในเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง	